

HOOFSTUK 4

Empiriese ondersoek na kreatiewe prediking

1. Inleiding.

Die doelstellings van hierdie studie is in die eerste hoofstuk as volg uiteengesit:

- om tot die wese van die proses van kreatiwiteit deur te dring,
- om te verstaan hoedat kreatiwiteit binne die ruimte van die preekingewingsproses as instrument van die Heilige Gees funksioneer om van prediking kreatiewe prediking te maak.

Die momente wat die raamwerk van die ondersoek uitmaak is as volg aangedui:

- Ondersoek die pneumatologie vanuit prakties-teologiese gesigspunt met die oog op bydrae tot die homiletiek.
- Verken die terrein van kreatiwiteit en formuleer 'n prakties teologiese perspektief op kreatiwiteit vir die homiletiek.
- Bring die pneumatologie en die kreatiwiteit in gesprek met die oog op die daarstelling van 'n prakties-teologiese teorie vir kreatiewe prediking.
- Operasionaliseer die teorie en toets deur kwalitatiewe navorsing in die praktyk.

Die bydrae van die pneumatologie tot die homiletiek is opgesom in terme van prediking as die verkondiging van die Woord van God aan die gemeente deur middel van hermeneutiese en kommunikatiewe metodes soos deur die prediker toegepas. Dit is die gebeure waardeur die Gees direk en indirek, met en deur mense, deur middel van hulle sintuie, gawes en bedieningsinstrumente werk. Hierdie gebeure geskied binne die ruimte van 'n wederkerige verhouding tussen God en mens. God neem die inisiatief deur saam met mense as medewerkers, deur middel van hulle gawes en vermoëns, die geïnspireerde Woord van God by mense tuis te bring.

Kreatiwiteit is in die volgende stelling saamgevat: Kreatiwiteit is 'n menslike vermoë wat aangeleer en ontwikkel kan word. 'n Doelgerigte, dinamiese gebeure of aktiwiteit, wat met behulp van waarneming, denke, insig en tegniek nuwe, onverwagte en betekenisvolle resultate oplewer.

In teologiese konteks is kreatiwiteit beskryf as, daardie noodsaaklike deel van die teologie, waar antwoordlose vrae en radikale lewensveranderinge, op verbeeldingryke wyse hanteer word. Kreatiwiteit is op interaktiewe wyse gerig op vryheid, heil en die lewe in verhouding met God en medemens, waar dit dien om die onsigbare, onder leiding van die Gees sigbaar te maak. Deur die lens van die praktiese teologie is die kreatiewe proses 'n hermeneutiese gebeure, wat nuwe verbeeldingryke verstaansmoontlikhede in die ontmoeting tussen teologie en tyd open.

Noudat die fasette van beide pneumatologie en kreatiwiteit gekonseptualiseer is moet die belewenisse van predikers daarvoor ondersoek word. In die inleiding is 'n werkswyse voorgestel waarvolgens predikers op ewekansige metode gekies word om vrywillig deel te neem aan half-gestruktureerde onderhoude, om hulle verhale oor die belewenis van die preekgebeure te deel. Hierdie metode is gekies vanweë die ruimte wat dit skep vir dinamika en vloeibaarheid wat vir die vertel van die verhale benodig word, en omdat dit een van die metodes is wat in kwalitatiewe navorsing gebruik word.

2. Data-insameling.

2.1. Onderhoudvoering.

'n Onderhoud is 'n twee-rigting gesprek waardeur die navorser data insamel en leer oor die idees, opvattinge, sienings, opinies en gedrag van die deelnemer (Maree 2007:87). Die wins van onderhoudvoering is geleë in die geleentheid om groot hoeveelhede data baie vinnig te bekom, asook in die geleentheid om die betekenis wat mense oordra in die onderhoud verder te kan ondersoek (Marshall en Rossman 1999:108). Die metode het ook beperkinge, wat onder meer die gewilligheid van die deelnemers tot samewerking insluit, geleentheid vir misverstand

en selfs die moontlike verdraaiing van die waarheid (Marshall en Rossman 1999:110).

Die doel van die kwalitatiewe onderhoud is om die lewe deur die oë van die deelnemer te sien. Weiss (1994:1-14) beskryf die motief vir onderhoudvoering as om te leer van kultuur, waardes, betekenis en ervarings, asook om prosesse, gebeure en handeling te verstaan. Die rede waarom onderhoudvoering hierdie doelstellinge goed dien, is omdat detail beskrywings van die saak wat ondersoek word, ingewin kan word. Standpunte en opinies kan geïntegreer word en prosesse kan deeglik en volledig beskryf word.

2.2. Die keuse van respondente.

Die keuse van respondente is 'n noodsaaklike element van die navorsing wat die uitkoms daarvan beïnvloed. In die keuse van respondente word rekening gehou met die informatiewe aard van die onderhoude. Die sentrale vraag is gevolglik: Wie het die potensiaal om die meeste relevante inligting oor die onderwerp verskaf?

'n Volgende belangrike aspek van die keuse van deelnemers, is die mate waarin hulle as verteenwoordigend gereken kan word, as kundiges oor die onderwerp (Maree 2007:88). Vereistes waaraan deelnemers moet voldoen, sluit in kennis en ervaring van die onderwerp, die vermoë om daarvoor te kan reflekteer en die gewilligheid om aan die navorsing deel te neem (Flick, von Kardorf & Steinke 2004:169). Weiss (1994:17 e v) beskryf die eerste uitdaging vir suksesvolle onderhoudvoering as die samestelling van 'n paneel van kundige deelnemers, waaruit 'n verteenwoordigende groep gekies kan word.

Die primêre onderwerp van ondersoek is kreatiewe prediking, met spesiale fokus op kreatiwiteit in diens van die Heilige Gees in die preekgebeure. Onderhoude moet gevoer word met aktiewe predikers. Vir die doeleindes van die studie is onderhoude gevoer met aktiewe predikers in die Nederduitse Gereformeerde Kerk.

In die keuse van predikers bestaan die versoeking om predikers te kies wat allerweë bekend staan as kreatiewe predikers. Die risiko van die opsie is dat die subjektiewe

belewensisse, of opinies wat mense ten opsigte van kreatiwiteit en kreatiewe prediking huldig, die norm vir keuses word. Ter wille van geldige resultate, is deelnemers volgens die kerklike geografiese indeling van gemeentes in verskillende sinodes en ringe, gekies. 'n Ring is 'n geografiese groepering van 'n aantal gemeentes. Die groepering verleen 'n mate van ewekansigheid in die keuse van deelnemers. Dit behoort 'n gebalanseerde uitkoms en breër basis van inligting te voorsien, wat die uitkoms van die navorsingsresultate positief sal beïnvloed. Die Ring van Birchleigh in die Kempton Park omgewing is gekies as deelnemers aan die ondersoek. Die leraars in die verskillende gemeentes is voltydse predikante wat op gereelde basis die prediking beoefen.

2.3. Die onderhoud.

Die onderhoud geskied aan die hand van 'n halfgestruktureerde onderhoudsmodel. Die model van halfgestruktureerde onderhoude is veral geskik waar data uit ander databronne getoets moet word (Maree 2007:87). Die onderhoude geskied aan die hand van pertinente oop vrae wat fokus op die verlangde kennis. Ruimte word gelaat vir die verdere verkenning van informasie en opinies wat uit die onderhoud na vore kan kom.

Maree (2007:88) gee 'n aantal riglyne wat noodsaaklik is vir 'n suksesvolle onderhoud. Die keuse van gekwalifiseerde kandidate as mense wat die vrae sal kan antwoord en die nodige informasie kan verskaf, deelnemers se instemming om deelname, sowel as die versameling van ryk beskrywende informasie oor die onderwerp. Hollway & Jefferson (2000:26) wys op potensiele slaggate in die onderhoudsproses. Navorsers moet rekening hou met moontlike verskille tussen die verwysingsraamwerke van navorser en deelnemer. Die geneigdheid dat 'n deelnemer hom of haarself sou wil beskerm deur nie volledige of eerlike antwoorde te verskaf nie, is 'n wesentlike gevaar. Navorsers moet ook daarmee rekening hou, dat mense opinies huldig oor onderwerpe, sonder dat hulle noodwendig weet hoekom hulle die opinies huldig.

Navorsingsvrae moet duidelik geformuleer word en meer as 'n blote *ja* of *nee* as antwoord ontlok (Maree 2007:88). Die hoeveelheid vrae moet beperk word tot die noodsaaklike wat aangevul kan word met verkennende en verhelderende vrae na aanleiding van die response. Volgens Hollway & Jefferson (2000:8) beperk geslote vrae die horison van die deelnemer se gedagtes. Hollway & Jefferson (2000:34 e v) hanteer die verskillende soorte vrae, en waarsku teen vrae wat lei tot intellektualisering. Vrae wat *hoekom* van die deelnemers vra, dwing hulle om 'n rasionaal te verskaf wat nie noodwendig geldig of toetsbaar is nie. Vrae moet daarom so geformuleer word dat dit openheid laat vir die gebruik van opvolgvrae wat aspekte of momente van die antwoord, verder kan verken. Die uitdaging is om oop vrae te vra wat ruimte skep vir opvolgvrae, sodat belangrike informasie dieper ontgin kan word. De Klerk (2007:179) wys op die "more flexible conversation" wat teweeg gebring word deur oop vrae en half gestruktureerde formate van inligtingversameling. Hierdie buigsaamheid is van onskatbare waarde in die verkenning van die verhale van predikers oor die preek gebeure.

Die onderhoud moet deur 'n kort, realistiese, nie-bedreigende inleiding wat nie die navorsing deur navorsersvoorkeure bevooroordeel nie, ingelei word (vgl Fletcher 1988:201 e v). Onderhoude vloei van die algemene na die besondere deur nie-bedreigende vrae aan die begin van die onderhoud aan die orde te stel. Die raamwerk van die onderhoud bestaan uit 'n aantal basiese vrae wat skakel met die teorie soos dit reeds geformuleer is. Ruimte word geskep vir vrae wat verskillende fasette van die informasie dieper kan verken ("probing questions").

2.4. Betroubaarheid van resultate

Die belang van die vrae in die onderhoud is reeds aangespreek. Vrae in die onderhoud moet dieselfde betekenis vir al die deelnemers dra. Die navorser moet die onderhoudskonteks verreken tydens die omgang met die resultate aangesien die konteks 'n bepalende invloed op die resultate kan uitoefen (vgl Richardson; Dohrenwend & Klein 1965:40 e v). Wanneer al die vereistes vir betroubare vrae verreken is moet die navorser steeds aanpasbaar en buigsaam wees in die insameling van die data. "If a respondent's views on a topic are in fact unstable, a

question with fixed wording gives the response only a spurious stability and, hence, no validity.” (Richardson et al 1965:48). Die navorser behoort fyn te luister en omsigtig met die antwoorde van die respondente om te gaan, om die bes moontlike resultate te bereik.

‘n Volgende uitdaging vir die betroubaarheid is die verskynsel van reaktiwiteit (vgl Mouton en Marais 1989:76). Die mense wat deel uitmaak van die ondersoek weet dat hulle deel van ‘n ondersoek is en kan geneig wees om dienooreenkomstig te reageer. Van die verskynsels van reaktiwiteit wat aan deelnemerskant genoem word, sluit in: weerstand teen onderhoudvoering, onverskillige respondering, onakkurate inligting as gevolg van apatie, moedswilligheid, verandering van gedrag of selfs doelbewuste misleiding.

Ook die navorser kan reaktiwiteit veroorsaak. Navorser-effekte sluit die navorser se affiliasie, beeld, afstand van die subjek asook die navorser-oriëntasies in. Navorser-oriëntasie gaan oor die vooroordele, verwagtings, menings en oortuigings wat die navorser self huldig (vgl Mouton & Marais 1989:81 e v). Reaktiwiteit is een van die grootste bedreigings vir die geldigheid van bevindinge.

2.5. Die hoofsaak van die ondersoek.

Die hoofsaak van ondersoek is die belewenis van, ervaring met, of opinie oor, kreatiwiteit in diens van die Heilige Gees in die preekproses. In wese gaan dit om kreatiewe prediking en die toepassing daarvan in die praktyk, asook die verstaan en die belewenis van die werking van die Heilige Gees in die gebeure.

Die inleidende probleemstelling omskryf die navorsingsprobleem as volg:

Die kerklike praktyk van die verkondiging van die boodskap van die Bybel deur middel van prediking te midde van omstandighede van radikale verandering, is sentraal in die formulering van die navorsingsprobleem. Dit is die taak van die prediker om die lig van God se Woord, wat in ou bronne en geïkonne tradisies gekleë is, in ‘n nuwe wêreld aan nuwe mense te bring. Die uitdaging om verandering kreatief te hanteer, vereis nuwe denke, benaderings en verwoording van die prediker. Hierdie werklikheid stel besondere eise aan die kreatiewe vermoëns van

die prediker in die voortbring van 'n preek. *Die nood van prediking in die tyd waarin ons leef is 'n gebrek aan kreatiewe prediking.*

Die probleem is verder uitgebrei en aangevul met gedagtes oor kreatiwiteit as onderdeel van die prediking, asook die noodsaaklikheid van die verstaan van die werking van die Heilige Gees. Die tema van die studie is geformuleer as:

Kreatiewe prediking: Kreatiwiteit in diens van die Heilige Gees in die ingewing van die preek.

Vervolgens word die temas, kreatiwiteit en die werking van die Heilige Gees soos gekonseptualiseer, in vroeë uitgewerk wat die navorsingsproses verder kan dien.

2.5.1. Die werking van die Gees in die prediking.

Wat is die rol van die Heilige Gees in die prediking? Vanuit die teoretiese verkenning van die werk van die Gees en die prediking, word aanvaar dat elke prediker op een of ander manier bewus sal wees van die werk van die Heilige Gees. Die vraag aan predikers is:

Op watter maniere word die teenwoordigheid van God deur die Heilige Gees in die proses van prediking ervaar?

Die opgaaf van die navorsing is onder andere om die teenwoordigheid van die Gees in die prediking, teologies en teoreties te omskryf. In die onderhoud moet predikers se ervaring van die Heilige Gees in die preekproses, na vore gebring word.

- *Hoe verstaan die prediker die werking van die Gees in die taak van prediking?* Die vraag handel oor die prediker se verstaan van die werk van die Gees, sodat dit met die verskillende sieninge wat reeds geformuleer is in gesprek gebring kan word.
- *Hoe word die preek as die instrument van die Gees in die verkondiging van die evangelie beskou?* Met die vraag word die prediker en die instrument van die prediking op mekaar betrek in die verhouding van teonome wederkerigheid.

Die volgende merkers sou, indien dit na vore kom, verdere invra op die temas kan aanmoedig:

Die Gees bring die prediker in beweging.

Die Gees bemagtig die prediker.

Die Gees inspireer, roep en verlig.

Die verhouding van teonome resiprositeit.

Die prediker as volledige mens met al sy gawes en vermoëns in diens van God in die prediking, as mengsel van Goddelike en menslike werk.

Die grondhouding van die prediker as afhanklikheid, soos verbeeld in die gebed om die koms van die Gees (Veni Creator Spiritus).

Die Gees en Woord verhouding, asook die invloed van die Gees in die verstaan van die Woord.

Die instrument van die Gees, inspirasie van Woord, prediker en hoorder. Die Gees as die geheim van die aktualiteit van die Woord en die realisering van die Woord.

Die Gees wat mens en Christus by mekaar uitbring, as realiseerder van die heil.

2.5.2. Kreatiwiteit.

Vraagstelling oor kreatiwiteit is beide teoreties en prakties.

- *Wat verstaan of weet die prediker van kreatiwiteit?* Die doel van die vraag is om die kennis van die prediker oor kreatiwiteit te bepaal.
- *Watter rol speel kreatiwiteit in preekvoorbereiding gewoontes?* Die moontlikheid bestaan dat die prediker reeds iets doen om kreatiewe preke voort te bring.
- *Hoe integreer die prediker kreatiwiteit in preekvoorbereiding en aanbieding?* Watter tegnieke of metodes word gebruik. Die vraag kan lig werp op die praktiese van die gebruik van kreatiwiteit. Dit kan ook lig werp op moontlike leemtes wat in die verband bestaan.

- *Hoe sou die prediker die essensie van die verstaan van kreatiewe prediking kon opsom?* Die vraag is bedoel om insig te gee aan die prediker se verstaan van die konsep, kreatiewe prediking.

Tydens die onderhoud moet die volgende merkers in gedagte gehou word met die oog op dieper ondervraging:

Almal kan kreatief wees of, kreatiwiteit is nie vir almal beskore nie.

Kreatiwiteit is iets wat aangeleer word of, dit is iets waarvoor sekere mense reeds beskik.

Die maniere van waarneming, denke en insig wat deur die prediker toegepas word met die oog op doelbewuste nuwe resultate.

Tegnieke of hulpmiddels wat predikers gebruik.

2.6. Die strukturering van die onderhoud.

2.6.1. Uitnodiging tot deelname.

Deelnemers is gekontak en versoek om deel te neem aan 'n navorsingsgesprek wat handel oor predikers se verhale oor prediking.

2.6.2. Inleiding tot die onderhoud:

Tema stelling: Die studie handel oor kreatiewe prediking met besondere fokus op kreatiwiteit in diens van die Heilige Gees.

Die gebruik van die bandopnemer vir die doeleindes van die verwerking van die onderhoud is verduidelik. Deelnemers het skriftelik tot deelname aan die onderhoud ingestem (vgl bylaag 1). Deelnemers is verseker dat hulle anonimiteit onder alle omstandighede beskerm sal word.

2.7. Verslag van die kwalitatiewe onderhoud

2.7.1. Profiel die deelnemers

	Ouderdom	Geslag	Hoogste Kwalifikasie	Jare Ervaring	Preke per maand
Deelnemer 1	28	V	M Div (UP)	5	6
Deelnemer 2	37	M	BTh (UOVS)	13	3-4
Deelnemer 3	55	M	Dipl Teol (UP)	26	3-4
Deelnemer 4	54	M	DD (UP)	28	4
Deelnemer 5	53	M	MDiv (UP)	26	4
Deelnemer 6	43	M	MA (UP)	16	8
Deelnemer 7	52	M	MTh (UOVS)	20	4
Deelnemer 8	54	M	PhD (UP)	26	6
Deelnemer 9	54	M	DD (UP)	27	4

2.7.2. Onderhoudsvrae

Die onderhoud is ingelei met die volgende stelling: *Vertel jou preekverhaal van begin tot einde.* Die algemene vraagstelling is gevolg deur die temas, wat handel oor die predikers se verstaan en ervaring van die werk van die Heilige Gees en kreatiwiteit. Predikers is laastens ondervra na hulle verstaan van die konsep van kreatiewe prediking. Geleentheid vir gesprek rondom die onderskeie temas is deurlopend oopgelaat. Die merkers wat voorheen aangedui is, is tydens die onderhoud nagespeur soos dit na vore gekom het en word as deel van die resultate weergegee.

3. Hooflyne van die predikers se reaksies op die verskillende temas.

In hierdie afdeling word die inhoud van die empiriese navorsing opgesom, gesistematiseer en tematies weergegee. Hierdie opsomming geskied aan die hand van die groot vrae wat die buitelyne van die onderhoud bepaal het. Die hooflyne van die opsomming is as volg:

- Verhale van predikers.
- Predikers se verstaan en ervaring van die werk van die Heilige Gees in die preekverhaal.
- Predikers se verstaan en ervaring van kreatiwiteit.
- Predikers se verstaan en ervaring van kreatiewe prediking.

3.1. Benadering van die preekverhale.

Aangesien 'n onderneming aan die deelnemers gemaak is dat hulle identiteit beskerm sal word, word daar in die opsomming en analise van die onderhoude bloot na predikers verwys. Verwysings na predikers geskied in die manlike vorm hoewel een van die deelnemers 'n vrou is. Die keuse reflekteer nie bevooroordeelings ten opsigte van geslagtelikheid nie, maar dien om die anonimiteit van die vroulike deelnemer te beskerm. Direkte aanhalings uit die verhale van predikers word telkens in *skuinsdruk* formaat weergegee.

3.2. Verhale van predikers.

Predikers is gevra hulle preekverhale van begin tot einde te vertel. Hierdie verhale vertoon drie basiese momente wat opgesom word as:

- Tekskeuse.
- Bestudering van die teks.
- Verwerking van die roumateriaal tot 'n preek.

3.2.1. Tekskeuse

Die eerste uitstaande moment in die preekverhale van predikers is die keuse van 'n teks. Al die predikers gebruik die Bybel as primêre bron vir die prediking. Meeste van die predikers maak gebruik van 'n leesrooster as hulp in die keuse van die teks of tema vir die prediking. Sommige van die predikers het dit duidelik gemaak dat hulle die leesrooster uitsluitlik met die oog op die keuse van 'n teks of tema benut. Ander het aangedui dat die eksegetiese en homiletiese materiaal van die leesrooster 'n belangrike hulpmiddel is.

Naas die gebruik van 'n leesrooster is *die kerklike jaar* oor die algemeen 'n belangrike faktor in die keuse van tekste vir die prediking. Predikers hou daarvan om by die seisoene van die kerklike jaar aan te sluit en die algemene ritme daarvan te volg.

Die lewensomstandighede van die gemeente beïnvloed predikers in hulle tekskeuses. Van die predikers vermeld dat hulle *eksegese van die gemeente en die samelewing* doen. Die gebeure op plaaslike vlak in die gemeentes en die gemeenskap, soos onder meer in die koerante weerspieël, word aangedui as belangrike invloed op die keuse van teks en tema. Hierdie aspek word benadruk as aanduiding van die relevansie van prediking vir die gemeentelike lewe.

Die persoonlike ervarings van prediker het 'n belangrike invloed op die tekskeuse. Predikers se daaglikse omgang met die Skrif, die ervarings in die omgang met lidmate sowel as die wel en weë van hulle persoonlike familie en gesinslewe, het 'n beduidende invloed op die keuse van tekste en temas. Die persoonlike omgang met die Skrif is vir predikers 'n belangrike moment in die keuseproses. Dit weerspieël die gedagte van 'n *persoonlike deurleefdheid*, of *aangespreek* wees deur die teks, wat deur predikers beklemtoon is. Indien die prediker nie self eers deur die Woord in 'n bepaalde omstandigheid aangespreek is nie, sou dit vir hom moeilik wees om die gemeente met dieselfde Woord te bedien. Tekskeuses wat uitsluitlik op grond van persoonlike ervaring gedoen word, hou volgens een van die predikers, 'n risiko vir die prediking in. Die risiko bestaan daarin dat die prediker *bloot gunsteling tekste* as preektekste kan gebruik. Hy wys op die noodsaak daarvan dat die *volle rykdom en omvang* van die Skrif as bron vir die prediking benut moet word.

Naas die persoonlike ervaring van die predikers met die Skrif, is *persoonlike ervarings in die gemeente*, die gemeenskap, asook ervarings binne gesinsverband, genoem as 'n belangrike invloed op die keuse van teksgedeeltes. Die begrip *deurleefde boodskap* is algemeen deur predikers gebruik as aanduiding van hulle *in*

voeling wees met die lewe. Sommige predikers is nie skaam om hulle belewenisse, persoonlike omstandighede en ervarings, aan te wend in die prediking nie.

Belewenisse saam met lidmate speel ook 'n bepalende rol in die keuse van 'n teks. Predikers ervaar 'n reeks gebeure saam met lidmate. Een van die predikers stel dit so: *kontak met mense, daar is die beste bron van gedagtes en aanvoeling vir mense se lewens...* Die prediker kan gevolglik nie net tussen die studeerkamer en die kansel beweeg nie, betrokkenheid by die lidmate is noodsaaklik vir die relevansie van die prediking. Nog 'n prediker verwoord 'n soortgelyke gedagte: *sodat ek dit Sondag relevant kan oordra. Dit moet relevant wees vir my en die kerkganger.* Dié prediker sluit aan by mense se emosionele behoeftes en *die goed wat met hulle gebeur.* Van die voorbeelde wat genoem is, sluit lidmate se belewenisse van gebeure soos motorkapings, gewapende roof, geweld, krisis en sterftes in.

Die laaste belangrike tema rakende die tekskeuse kan opgesom word as die beweging van die Heilige Gees. Slegs enkele predikers noem die rol van die Gees in die tekskeuse as 'n pertinente moment. Dit blyk tog uit die geheel van die onderhoude dat die Gees 'n belangrike faktor vir die prediking is. Predikers wat dit spesifiek noem verwoord die beweging op verskeie maniere. Een van die predikers se preekverhaal begin met die frase: *Dit begin by gebed om die salwing van die Heilige Gees.* 'n Ander sê: *dit is asof mens daardie goddelike aanraking kry van hoe om dit te sê en wat om te sê,* en verduidelik dit as sy verstaan van die beweging van die Gees. *Daar skop iets in,* iets wat opgesom word as 'n tema of 'n frase of 'n gedeelte. Elders in die onderhoude beskryf een van die predikers dit so: *die Here bring oor tyd heen 'n teks of tema.*

3.2.2. Bestudering van die teks.

Die volgende uitstaande tema in die preekverhale is die predikers se omgaan met die teks of tema. Elkeen van die predikers doen moeite om die teks te verstaan. Sommige erken dat hulle nie die oorspronklike tale nagaan soos hulle *seker behoort te doen* nie, behalwe waar daar dalk onduidelikheid is. Meeste van die predikers gebruik kommentare en verwante bronne in die eksegetiese arbeid. Oor die

algemeen kan afgelei word dat predikers die leesrooster se eksegetiese materiaal vertrou. Een prediker verwys spesifiek na die nagaan van *inleidingsvraagstukke* as noodsaaklike deel van sy voorbereidingswerk.

Naas die eksegetiese arbeid met die oog op die verstaan van tekste, doen die predikers *leeswerk* vir die stimulering van moontlike temas en verdelings van tekste. Enkele van die predikers meld dat die internet vir hulle waardevolle webwerwe bied wat die eksegetiese proses ondersteun. Gedagtes word *neergepen* en temas word ontwikkel. Die predikers is dit oor die algemeen eens dat die bestudering van die teks en ander relevante leeswerk 'n belangrike fase in die preekvormingsproses is.

3.2.3. Die verwerking van roumateriaal tot 'n preek.

In die verwerking van die roumateriaal vir die preek, speel *ander mense* 'n belangrike rol in die predikers se preekverhale. Idees en gedagtes oor die tekste en moontlike temas word deur van die predikers saam met hulle gesinne oordink. Ander predikers maak die punt maak dat gesprekke met kollegas oor die tekste belangrik is. Die doel van die gesprekke is om gedagtes te bespreek, met die oog op die vorming en die toetsing van idees vir die preek. Van die predikers betrek lidmate om te help met die voorbereiding en vervaardiging van "*voorbeelde en goed*" wat uitgedeel word tydens of na die preek. Twee van die predikers meld dat die keuse van musiek en liedere vir die erediens deur ander mense gedoen word. In die een geval is dit die orrelis wat die taak verrig, terwyl die ander se eggenoot daarvoor verantwoordelik is. Een van die predikers noem dat potensiële temas met lidmate tydens Bybelstudie en ander groepsbyeenkomste bespreek en behandel word. Die bespreking help om die behoeftes van die lidmate te bepaal.

'n Volgende belangrike moment in die verwerking van die roumateriaal is die *vind en aanwending van hulpmiddels*. Gebruikers van visuele uitbeeldings vermeld dat die voorbereiding van "powerpoint" skyfies tydrowend is aangesien prentjies gesoek, en aanbiedings ontwerp moet word. Ander materiaal wat predikers versamel sluit in: anekdotes, verhale, gedigte, musiek, asook voorwerpe wat as aanskouingslesse kan dien. Van die predikers vertel dat hulle deurlopend materiaal versamel met die oog

op aanwending in die prediking. “*Wanneer ek iets gelees of gesien het wat moontlik bruikbaar is word dit in ‘n lêer gebêre.*”

Predikers benadruk die vind van eietydse en geleefde voorbeelde deurgaans baie sterk. Die egtheid van die voorbeelde word deur die predikers beklemtoon. Een van die predikers verwoord dit so: *ek hou van daaglikse en geleefde voorbeelde. Ek stoei self met goed en verstaan gevolglik iets van die lewe van die lidmate.* Nog een van die predikers beklemtoon die aspek van egtheid in verband met kreatiwiteit, *opregte lewenservaringe is die moment van kreatiwiteit, en dit het meer waarde as ander. Ek sien dit in die woorde wat gepraat word, die geleefde goed is die sterkste.*

Predikers doen baie moeite met die formulering van *preekmanuskripte*. Die manuskripte word op verskillende maniere deur die predikers benut. Vir sommige is die preekmanuskrip slegs die basis waaruit ‘n raamwerk of *outline* saamgestel word, wat tydens die lewering van die preek as basis gebruik word. Ander predikers beklemtoon die belang van die preekmanuskrip, aangesien dit so te sê *een honderd persent woordeliks* voorgedra word.

Predikers vertel van verskillende ervarings tydens die lewering van die preek. Teenoor diegene wat die preekteks so ver moontlik letterlik volg staan die ander wat ‘n vrye rede voorstaan. Laasgenoemde groep vertel dat hulle op die kansel, terwyl die preek gelewer word nuwe gedagtes, beelde en interpretasies vind en gebruik. In ‘n volgende afdeling wat handel oor die predikers se verstaan van die werking van die Heilige Gees, kom die aspek weer ter sprake en sal daar in fyner besonderhede op die saak ingegaan word.

Een van die laaste opvallende aspekte van die verhale van predikers wat aandag verdien is die feit dat meeste van die predikers ‘n ervaring van benoudheid as deel van hulle preekverhale beskryf. Predikers vertel van ‘n gevoel van spanning voor hulle die preek moet lewer. Vir meer as een prediker is die gevoel van *vrees en bewing* ‘n teken van hulle eie swakheid. Op ‘n ander manier word die vrees ook geteken as ‘n erkenning van hulle behoefte aan die werking van die Heilige Gees.

lemand verwoord die gedagte deur te sê dat as hy nie *bewerig* is nie, is hy bekommerd dat hy *te selfversekerd* is. *Wanneer ek nie reg voel nie dan is ek reg, en as ek reg voel dan is ek juis nie reg nie.* Die gevoel is toegeskryf aan die groot verantwoordelikheid om te moet sê: *so sê die Here.* Nog 'n prediker verwoord dit so: *die knop op die maag gee kalmte, as ek te selfversekerd is, is ek bekommerd dat die preek dood gaan wees. My eie aandeel is nie so belangrik nie.* Die prediker verklaar dat dit nie *senuwees* is nie, want hy is gemaklik en geniet die lewering van die preek. Die prediker voel tog 'n *versigtigheid* aan op die kansel. *Die gevoel is die bevestiging dat God in beheer is.*

3.3. Predikers se verstaan en ervaring van die werk van die Heilige Gees in die preekverhaal.

3.3.1. Die misterie van die werking van die Gees

Die predikers maak dit onomwonde duidelik dat hulle nie van enige *buitengewone* of *bo-natuurlike* ervarings van die werking van die Gees kan getuig nie. Die Heilige Gees werk binne die normale gang van die lewe. Een prediker beskryf dat die Gees sedert sy aanvanklike roeping reeds besig is om hom voor te berei vir die werk. *Die Gees was reeds in my studiejare besig om my voor te berei vir die werk wat ek moet doen, en is steeds besig om my te vorm van dag tot dag.* Hoewel daar van geen buitengewone gebeure sprake is nie, huldig die predikers die standpunt dat die werking van die Gees van begin tot einde steeds 'n misterie bly. Die werking van die Gees word as *onvoorspelbaar* beskryf, 'n werking wat *mens met 'n verwondering oor God laat*. Die werking is sigbaar en tegelyk ook onsigbaar. Sigbaar in die aanvoeling en ervaring van leiding aan die een kant, onsigbaar en misterieus in die impak van die lewe van die hoorders aan die ander kant. Die onsigbaarheid word verwoord in die bekende verstaan van die Gees as *wind, onsigbaar maar tog ook duidelik aanvoelbaar*.

Die onvoorspelbaarheid en misterie van die Gees word deur van die predikers aan die hand van 'n *a-ha-ervaring* beskryf. Ander predikers het dieselfde begrip in die konteks van kreatiwiteit en kreatiewe prediking gekommunikeer, waar die ervaring weer aan die orde sal kom. Een van die predikers verstaan dat die mens *dink*,

probeer en werk en so betrokke is deur te skep, *dan kom die Gees wat mens uit jou boksie uithaal*. Hierdie uithaal deur die Gees is vir die prediker die *a-ha-ervaring*.

Predikers beskryf hulle verstaan en ervaring van die Gees in terme van subjektiewe ervarings wat nie altyd verwoordbaar is nie. Die prediker *beplan* om *een ding* te sê en *sien* dan 'n *ander* moontlike formulering of boodskap raak. Uiteindelik word "iets anders" ontdek, wat dit wat hulle beplan het om te sê, in iets heeltemal anders verander. Hierdie verandering word aan die werking van die Heilige Gees toegeskrywe. Die werkinge van die Gees is beskryf as *iets wat nie noodwendig volgens aanvaarde logika geskied nie*. Dit is nie 'n *geordende gebeure* of selfs *kognitief verklaarbaar* nie. Een van die predikers beskryf die werking as *irrasioneel*. Die Gees se werking word in *gevoel* of die *emosie* beleef en nie noodwendig in die redelike nie.

Van die predikers gebruik beelde om iets van die vreemdheid van die werking van die Gees in die prediker te verduidelik. 'n Prediker word beskryf as die *spreekbuis, instrument en kanaal* waardeur die Gees werk. Nog een van die predikers verduidelik die werk van die Gees aan die hand van 'n musikale beeld. *Die Gees is die Dirigent wat al die instrumente lei om saam die musiek te maak. Die Gees is die Komponis, hy maak 'n ander konsert* as die wat die prediker in gedagte gehad het.

3.3.2. Die Gees gebruik die prediker se gawes en vermoëns.

Teenoor die vorige standpunt verduidelik sommige van die predikers dat *die Gees nie buite om wat jy lees, werk nie*. Die Gees gebruik die menslike verstand, gawes en talente sodat die mens volledig deel van die proses van die werking van die Gees kan wees. *Dit is die Gees wat mens uit die kassie haal en in die nuwe konteks loslaat*. Een van die predikers lê die klem op die werking van die Gees met die volledige mens, *die Gees gebruik die volledige mens met al sy gawes en talente, natuurlik nooit los van die konteks en nooit los van die Woord van God nie*. Die Gees werk deur die voorbereiding en die verstand van die prediker. Van die predikers beklemtoon hulle afhanklikheid van Gees deur die doelbewuste gebed om die leiding van die Gees.

Oor die gebed en die werking van die Gees kom daar twee temas na vore. Die *prediker se gebed* om die leiding van die Gees in die voorbereiding en aanbieding van die preek, en die *gebed van die ontvangers* van die preek. Meeste van die predikers het dit nodig geag om die aspek van doelbewuste afhanklikheid van prediker en hoorder te onderstreep. Daar kan *geen preek sonder gebed* kan wees nie. Gebed is vir die prediker die *sleutel* wat die prediking en die gebeure rondom dit ontsluit. Ook die hoorders se gebede en voorbereiding vir die prediking word benadruk. Van die predikers verwoord dit dat die hoorder se gebed vir die prediking die Woord laat vrug dra.

3.3.3. Die Gees ontsluit die boodskap vir die preek.

Afhanklikheid van die Gees is noodsaaklik om die Woord te kan verstaan. Die predikers verklaar dat dit die Gees is wat die prediker lei tot verstaan. Soos die Gees die prediker met die tekskeuse in beweging bring, is dit die Gees wat die prediker deur die Woord aanspreek. In die formulering van die boodskap is dit uiteindelik ook die Gees wat die prediker lei oor *wat om weg te laat of by te sit*. Die Gees laat die gedagtes van die prediker vrug dra, deur dit wat oor jare heen daar gevestig is deur vorming, ter sprake te bring. Ook die insig in die omstandighede en die toepassing van die Woord daarin, word aan die werking van die Gees toegeskrywe. Predikers verklaar ook dat hulle self aangespreek voel deur die Gees. *Die deurleefde Woord is werk van die Gees*. Een van die predikers beskryf die werk van die Gees as hermeneuties, omdat die Gees die Woord *verstaanbaar* laat grondvat in die lewe van die prediker sowel as die hoorder.

Soos met die noodsaak van die gebede van die hoorders, word die werking van die Gees ook nou verbind aan die *ontsluiting van die boodskap* aan die hoorder. Dit geskied deurdat beide prediker en hoorder aangeraak is. Oor die hoorders verklaar die prediker dat *die hoorder afhanklik moet wees van die Gees, om die woord bekend te maak*. Indien hulle nie afhanklik gaan wees nie gaan dit net nog 'n preek wees wat gebeur. *As die hoorder voorbereid en met verwagting kom sal hulle verander word*. Die Gees is die *brugbouer tussen Woord en mens*, en ook tussen prediker en hoorder. Die Gees berei die harte voor deur die boodskap van die Skrif

by prediker en hoorder te ontsluit. Soos een van die predikers dit stel, *as die Gees met my werk moet hy met die hoorders ook werk.*

Van die predikers het die verband tussen die werk van die Gees en die verskynsel van kreatiwiteit vroeg in die gesprekke verwoord. Kreatiwiteit word aan die werking van die Gees toegeskrywe langs die weg van die geloof dat die Gees by die skepping reeds betrokke was. Die kardinale rol wat aan die Gees in die skepping toegeskrywe word, lei tot die afleiding dat geen kreatiwiteit sonder die werking van Gees moontlik kan wees nie. Oor die werking van die Gees in die verband, beskryf een van die predikers die verband tussen doelbewuste tegnieke vir kreatiwiteit en die werking van die Gees. *Geeslose tegnieke is nutteloos*, wat impliseer dat die kreatiewe pogings sonder die werk van die Gees net so wel gelaat kan word. Dit is die Gees wat *verwagtinge skep en geleenthede ontsluit*. Die Gees skep 'n *ongemak* by mense en maak mense *unruly* sê 'n ander, daarom dat mense ongemaklik raak wanneer die Gees begin werk en die boodskap begin tuis kom.

Een van die predikers benadruk die belangrikheid van sy *geloof* dat die Gees werksaam is. *Geloof in die Gees is belangrik in die gebeure*. Dit behels die geloof dat die Gees die prediker help om te verstaan en dat Gees die prediker se hulpmiddels gebruik. Die geloof sluit in dat die Gees in die hoorders werk, asook die geloof dat die hoorders gelowig voorbereid moet wees. Hierdie *geloof* in die werking van die Gees, gee vir die prediker die moed om die kansel te bestyg en taak van die prediking met groter vrymoedigheid aan te pak. Aan die ander kant van die geloof is die element van onsekerheid, tog steeds teenwoordig. Die verband tussen die misterie om die werking van die Gees en die sogenaamde *a-ha-ervaring* is reeds uitgewys. Die beskouing van die misterie van die Gees, kom ook in ander verbande uit die onderhoude na vore waar dit spreek van onsekerheid. Aan die een kant word die buitengewone, of misterieuse van die werking van die Gees beklemtoon, terwyl dit aan die ander kant tog deur predikers van misterie gestroop word. Wat die misterie van die werking van die Gees betref, stel een van die deelnemers dit in terme van die manier waarop hy insig in die teks en die omstandighede vind: *ek weet nie presies hoe nie, dit is seker maar die werk van die Gees*. Die ander kant van hierdie onsekerheid word deur een van die ander predikers verduidelik aan die

hand van die werking van die mens se denke. *Die Gees werk gestruktureerd deur ons denke.*

Die predikers se verstaan van die werking van die Gees vertoon 'n bepaalde subjektiwiteit. Dit wil soms voorkom asof dit wat nie verklaarbaar of logies in die preekproses verduidelik kan word nie, sondermeer aan die werking van die Gees toegeskryf word. Een van die predikers verduidelik 'n afwyking van die voorbereide manuskrip tydens die lewering van die preek as die werking van die Gees. *Mens beplan iets en sê dan iets heeltemal anders.* Nog 'n prediker verwoord die gebeure soos volg: *Jy dink wil iets sê, en wanneer jy klaar is het jy iets anders gesê, dit is die werk van die Heilige Gees.* 'n Ander sê: *Mens kry ingewings op die kansel as jy die mense sien. Na die tyd werk jy uit wat het die Here in jou kop gelê, wat jy gesê het.* Die verskynsels word toegeskrywe aan *Goddelike aanraking.* Nog 'n deelnemer sê: *die Here berei die grond voor vir die prediker om te plant, maak die mense gewillig om te hoor.*

3.4. Predikers se verstaan en ervaring van kreatiwiteit.

Ter inleiding word predikers se beskouings van kreatiwiteit verbatim weergegee. Die weergawe verteenwoordig antwoorde op die vraag: Wat verstaan jy onder die begrip kreatiwiteit? Die antwoorde word in geen spesifieke volgorde gestel nie.

Wat verstaan jy onder die begrip kreatiwiteit?

- *Kreatiwiteit dui op iets uniek en interessant wat mens kan aanhaal by die prediking om dit bietjie meer lewe te gee, soos 'n storie of 'n gedagte, of 'n tema of iets prakties, soos iets wat mens kan doen met mense.*
- *Ek het 'n baie eng verstaan van kreatiwiteit en prediking. Kreatief is wanneer mens iets ter illustrasie vertoon, 'n bal of suigstokkie of iets saamvat, iets buiten die gesproke woord.*

- *Kreatiwiteit is dinge wat gebeur buite die teks om wat vir jou net lekker oomblikke is. Vroeër was dit moeiliker, vandag is dit beter, ek stel my oop vir nuwe moontlikhede. Kreatiwiteit is baie meer as net die “powerpoint” of die visuele.*
- *Kreatief is om te kan afwissel, om verskeidenheid te kan gebruik en funksioneel te kan wees, maar uiteindelik is kreatief om die erediens op nuwe maniere te laat gebeur.*
- *Kreatiwiteit is om nie net te preek soos dit altyd in die ou dae gebeur het, soos lopende kommentaar op die Woord lewer nie, mens kan dit nie net so oordoen soos iemand anders nie, soos om die preke van die internet afhaal nie.*
- *Om dieselfde waarheid op ‘n nuwe en vars manier aan die mense te bring met behulp van hulpmiddels soos die data-projektor. Na die preek gemaak is word die hoofpunte “gepowerpoint”, ek soek foto’s en beelde om die gedagte visueel voor te stel, dis kreatief maar dit vat ekstra tyd.*
- *Ek is nie ‘n baie kreatiewe mens nie maar in my geval gaan dit sover dat ek probeer om dinge so te formuleer op maniere wat nie geykte clichés gebruik, of wat ek dink mense het dit nog nie so gehoor nie. Kreatiwiteit is om ‘n moeilike ding makliker te sê. Kreatief is nie visuele tegniese hulpmiddels en “slideshows” nie. Ek is ‘n woordkunstenaar en gebruik verskillende mediums, ervarings, ervaringsleer ensovoorts om aan te haak by mense se lewens ook in die erediens, voorbeelde uit mense se lewens met hulle toestemming, Kreatiwiteit is meer... erediens is belewenis vir jouself en vir ander, ek gebruik ander goed – visuele goed, kruise, takke wat in die kerk ingebring word, spykers om uit te deel ensovoorts. Ek gee goed waarmee mense kan aanhaak en saamvat.*

- *Ek dink in beelde, simbole en prentjies, die situasie vorm 'n prentjie wat denke stimuleer. Ek soek doelbewus na moontlikhede en alternatiewe.*

Vervolgens word die verskillende gedagtes en opinies van die deelnemers georden en saamgestel met die oog op 'n geheelbeeld van die verskillende sienings oor kreatiwiteit. Die informasie word aan die hand van 'n aantal temas georden.

3.4.1. Kreatiwiteit en waagmoed.

Een van die uitstaande opmerkinge oor kreatiwiteit is dat dit waagmoed van die beoefenaar vereis. Waagmoed om die grense van eie ervaring sowel as die grense van die gemeente te toets en te skuif indien nodig. Predikers moet *wyd lees en wyd leen* om gestimuleer en vars te bly. Nogtans moet daar gewaak word dat kreatiewe pogings nie die sentrale fokus van die erediens word nie. *Kreatiwiteit mag nooit ten koste van die sentraliteit van die Woord nagejaag word nie.*

3.4.2. Vernuwende denke.

Kreatiwiteit gaan om vernuwende denke. Die prediker moet in staat wees om iets uit 'n ander konteks oor te neem en dit toe te pas ter illustrasie of verheldering van die boodskap. Een van die predikers noem dat vernuwende denke gaan om *ou goed in nuwe kontekste* te gebruik, om die ou goed oorspronklik en nuut te kan sê. Aanwending van materiaal en voorbeelde uit rolprente in die prediking is 'n goeie voorbeeld van die verskuiwing van iets van een konteks na 'n ander. Predikers gebruik ook materiaal uit die digkuns. Een het die opmerking gemaak dat hierdie verskuiwings *buite die boks* denke is. Voorheen onontginde moontlikhede moet ontgin word, met die oog op die prediking. 'n Ander prediker wys op die vars gebruik van woorde, *om woorde te gebruik en in te klee dat dit nie noodwendig 'n cliché is nie.* Die prediker poog om nuwe ervaringe te skep vir die hoorder.

3.4.3. Kreatiwiteit as visuele gebeure.

Kreatiwiteit is oorwegend as 'n visuele gebeure beskryf. Predikers maak gebruik van uitbeeldings, hulpmiddels, prentjies in die vorm van foto's en skilderye wat oor die

algemeen elektronies geprojekteer word. In die verband het die neem van risiko's weer ter sprake gekom. Sommige van die deelnemers gebruik "powerpoint" aanbiedinge. Die opmerking is gemaak dat die prediker hulpmiddels met oorleg moet gebruik. Die prediker moet daarteen waak dat preke nie *lesing-agtig* aangebied word nie. Een van die deelnemers praat van die *powerpoint-effek*. Dit word bereik wanneer daar nie verskil is tussen die prediker se aanbieding en die aanbiedinge waaraan mense deur die loop van die week blootgestel is nie. Predikers moet aandag gee aan die uniekheid van die aanbieding van preke. Dit blyk uit die gesprekke met deelnemers, dat balans in die gebruik van hierdie visuele medium gevind moet word.

Die gebruik van rolprent- en videogrepe is gewild by sommige van die predikers. Die redenasie is dat die wêreld beeldgedrewe is, en dat veral die jonger generasie eerder deur beelde as woorde aangespreek word. Enkele van die predikers beklemtoon egter dat kreatiwiteit meer as net die gebruik van visuele tegniese hulpmiddels en skyfievertonings is. Oor die algemeen blyk dit dat predikers se kreatiewe vermoëns beperk of oorheers word, deur die visuele aspekte van aanbiedings.

3.4.4. Kreatiwiteit en multi-sensoriese ervarings.

Een van die predikers gebruik die konsep *multi-sensories*, in verband met kreatiwiteit. Kreatiwiteit in die verband, word veral aangewend in terme van die verryking van die belewenis van die prediking. Die uitdaging vir die prediker is om die belewenisse van die preek te verbreed. Mense moet in staat gestel word om nie alleen die preek te hoor nie, maar dit ook te beleef deur middel van hulle sig, reuk, smaak en tas sintuie. In die verwysings na kreatiwiteit is die predikers oor die algemeen beperk of gefokus op die sintuie van hoor en sien. Maniere moet gevind word om die belewenis aspek te vergroot, om smaak, tas en reuk sintuie ook te betrek as deel van die sensoriese ervaring van die preek.

3.4.5. Kreatiwiteit, iets uniek interessant.

Kreatiewe goed, is deur een van die predikers verduidelik as daardie *goed*, wat die preek lewe gee. Die bedoeling is dat *enige iets* meer as net die gewone voordrag van die preek as kreatief beskou kan word. Die *kreatiewe goed* behoort nie altyd op dieselfde manier of op dieselfde plek in die erediens te geskied nie, aangesien dit ook gou weer gewoonte sal word. Wat die variasie van *kreatiewe goed* betref word daarop gewys dat die unieke in die erediens afgewissel moet word. Hierdie aanname plaas druk op die prediker om voortdurend met iets uniek, nuut en interessant vorendag te kom. *Kreatiewe goed*, is volgens die belewenis van hierdie prediker, *enige iets* wat anders gedoen of gebruik word.

3.4.6. Kreatiwiteit is 'n doelbewuste daad.

Uit die gesprekke met predikers blyk dit dat kreatiewe gebeurtenisse, as deel van die prediking en die erediens, oor die algemeen 'n doelbewuste gebeure is. Die predikers wat getuig van kreatiwiteit praat van *harde werk* en *doelbewuste versameling van idees en materiaal*. Dit gebeur aan die einde van die preekproses. *Eers teks, eers basis, eers boodskap en dan kry jy iets wat jy daaraan kan haak wat hulle kan laat onthou*. Kreatiwiteit is 'n doelbewuste byvoegsel, *iets wat smaak verleen, soos die souse op die tafel in die restaurant*. Nadat die preek voltooi is word dit bygevoeg. Een van die predikers verwoord kreatiwiteit as 'n doelbewuste daad, *iets wat niemand anders nog gedoen het nie*.

3.4.7. Kreatiwiteit moet funksioneel wees.

Sommige van die predikers het 'n woord van waarskuwing oor die kreatiewe gehad. Een van die predikers het die onoordeelkundige gebruik, van wat hy verstaan het as *kreatiewe goed*, baie skerp veroordeel. Die prediker vertel 'n verhaal waarin hy die ondergang van 'n gemeente aan die *creative leraar* toegeskryf. Die leraar se *onoordeelkundige* gebruik van *foefies*, word as die rede aangevoer vir die leegloop en uiteindelijke ontbinding van 'n gemeente. Hy lewer die volgende kommentaar: *Mens moet sensitief wees vir die mense en hulle vermoëns, anders dryf dit die mense weg*.

‘n Ander prediker maan ook tot versigtigheid: *Kreatiwiteit kan ook afbreek doen as die mense net lag*. Die doel van die preekgebeure kan deur die hulpmiddels en kreatiewe pogings ondermyn word. *Kreatiwiteit en hulpmiddels moet funksioneel wees en nie die doel opsigself nie*. Nog ‘n prediker waarsku dat daar geen plaasvervanger vir *goeie prediking* is nie. Kreatiewe momente en hulpmiddels is noodsaaklik, maar hoort nie die hoofmoment van die erediens nie te word nie. *Dit kan ook die aandag so aftrek, dat jy die mense verloor langs die pad en hulle net daar op daardie oomblik fokus*. ‘n Ander prediker meld dat die daar rekening gehou moet word met grense. Die prediker kan so kreatief probeer wees, dat die erediens en preek hulle wesentlike karakter as aanbiddingsgeleentheid en bediening van die Woord van God, verloor. Predikers moet hulle perke, asook die perke van die preekgebeure ken.

3.4.8. Kreatiewe hulpmiddels.

Predikers beskryf ‘n aantal vorme waarin hulle uitdrukking gee aan hulle kreatiwiteit. Van die sake wat hier genoem word, oorvleuel met ander onderafdelings, maar is tog noodsaaklik ter wille van die verstaan van die manier waarop kreatiwiteit deur predikers toegepas word.

Twee van die deelnemers aan die navorsing, beskryf hulleself as *storievertellers* wat kreatief gebruik maak van verhale. Die wese van hulle kreatiewe optrede is om stories en verhale te vertel wat aansluit by die boodskap van die preek, as versterking of ondersteuning daarvan. Die belang van eenvoud is in die verband beklemtoon. Van die predikers het ook verwys na die gebruik van gepaste metafore. Hulle uitdaging is om die beelde en vergelykings te vind wat by preke kan aansluit. Beelde wat kan verhelder en verduidelik en waarmee hoorders in staat gestel kan word om die preek beter te onthou en toe te pas.

Stories en metafore is ‘n noodsaaklike deel van die gebeure. Meer as een van die predikers verwys na die gebruik van ‘n lêer waarin knipsels, verhaaltjies en bronne gebêre word, met die oog op kreatiewe gebruik in die erediens.

Die gebruik van visuele hulpmiddels is reeds in ‘n vorige paragraaf aangespreek en word hier weer vermeld ter wille van volledigheid. Predikers gebruik voorbeelde in die vorm van *aanskouingslesse*. Die betrokke prediker demonstreer gedagtes met

behulp van fisiese objekte wat tydens die preek gebruik word, of na afloop van die diens aan lidmate uitgedeel word.

3.4.9. Die a-ha-ervaring.

Die konsep van 'n a-ha-ervaring het by 'n paar van die deelnemers na vore gekom. Dit gaan in die ervaring om 'n onvoorspelbare moment van insig. In die woorde van een van die predikers: *...na baie gelees en gedink dan tref daar iets spesiaals jou, dan besef jy hier is iets meer as die gewone.* Die predikers was dit eens dat die gebeure uitsonderlik is, *die momente is nie so baie nie, ook nie voorspelbaar nie.* Daar is nie noodwendig so ervaring vir elke preek nie. 'n Ander prediker beklemtoon dat die a-ha-ervaring nie vanself kom nie. Hy gebruik die uitdrukking van die verhouding tussen perspirasie en inspirasie, *dit is soos met perspirasie en inspirasie, negentig persent is perspirasie en tien persent is inspirasie.* Die ervaring kom deur *waarneming* en deur *worsteling*, volgens 'n ander prediker. *Mens dink en lees en dan skielik gaan die lig aan en mens kom dan by iets uit.* Nog 'n prediker sê, *ek stoei met die stof en gaan soek na ietsie op die internet en dan neem ek verskillende goed uit verskillende plekke en dan begin die ding 'gel'.* 'n Ander prediker vertel dat die a-ha-ervaring in die *skryfproses* gebeur *waar dinge saamkom.* Hy begin om die preek te formuleer en dan is dit asof dit outomaties vorm aanneem tot dit gereed is. Een gebruik 'n beeld van die Heilige Gees as die *dirigent van die a-ha-oomblik.* As hy *begin tik dan is dit partykeer of daar iets gebeur.* Dan beleef hy of daar inspirasie deurkom en *formuleer dit op maniere wat dit nie vantevore gedoen is nie.* Die prediker wys ook op die feit dat die *a-ha-ervaring* nie elke keer gebeur nie.

3.5. Faktore wat kreatiwiteit by deelnemers aan bande lê.

In die volgende paragrafe word aandag gegee aan dit wat predikers as belemmering van hulle kreatiwiteit ervaar.

3.5.1. Die persoonlike faktor

Die eerste faktor kan beskryf word as die persoonlike faktor. Dit gaan om dinge wat in die persoonlike, sowel as die gesins- en familielewe van die prediker gebeur wat hulle eie lewens beïnvloed. Een van die deelnemers sê: *die goed wat in my*

persoonlike lewe gebeur, siekte of frustrasie het 'n besondere invloed op my kreatiwiteit. Eie gemoedstemming is vermeld as faktor wat 'n belangrike rol speel in die belemmering of bevordering van kreatiewe vermoëns. Wanneer die gemoedstemming *af* is word kreatiwiteit benadeel. Meer as een prediker het *moegheid* aangedui as 'n negatiewe invloed op hulle kreatiewe vermoëns. In die woorde van een van die predikers, *moegheid, wanneer mens moeg is het jy nie energie vir snaakse goed nie.* Ander persoonlike hindernisse sluit in frustrasie, siekte van die prediker of familielede, uitsigloosheid en emosionele dreinerings.

3.5.2. Die tyd van die dag.

Die tyd van die dag waarop die prediker werk het 'n bepalende invloed op sy kreatiewe vermoëns. Dit blyk dat predikers soms baie laat in die week, maar ook laat in die nag aan hulle preke werk. Een prediker merk op dat hy op 'n Saterdag die meeste van die werk aan die preek doen en dat dit soms eers laat in die nag voltooi is.

3.5.3. Beskikbare tyd.

Op verskillende maniere is kreatiwiteit as 'n tydsame proses voorgestel. Die tyd wat benodig word om te dink en voor te berei, saam met *moegheid* sou as van die grootste belemmerings vir kreatiwiteit van die leraars aangedui kon word. *Druk van die gemeentelike program* is 'n veroorsakende faktor. Predikers werk hard om die ander bedieningstake af te handel en het gevolglik minder tyd om aan die voorbereiding van preke te bestee. *Hoë werksdruk en oorvol programme* is belangrike eksterne faktore wat kreatiwiteit by predikers aan bande lê.

3.5.4. Die prediker se luiheid of persoonlike ingesteldheid.

Een van die predikers skryf gebrek aan kreatiwiteit toe aan sy *eie luiheid*. 'n Ander deelnemer stel dit sagter: *Kreatiwiteit is harde werk en mense is gewoon bang vir harde werk.* Nog 'n prediker verwoord sy gebrek aan kreatiwiteit as: *ek is nie regtig ingestel nie*, wat daarop dui dat kreatiewe vaardighede vir die prediker saamgaan met 'n houding of gereedheid vir kreatiwiteit.

Persoonlike *versigtigheid* as hindernis word deur 'n prediker aan die bestaan van *gemaksones* toegeskryf. *Mens raak gemaklik met wat jy reeds ken*. Iemand anders skryf die versigtigheid toe aan vrees, ...*dalk is daar 'n element van vrees. Eie vrees om te doen wat die Gees jou lei om te doen, of dalk die stemme van ander mense, mense naby aan jou kan jou ook verhinder*. 'n Ander prediker som dit so op: *"Allerhande vrese – vrees vir verwerping is op die voorgrond – vrees jy gaan moeilikheid kry*. Versigtigheid is laastens aan die prediker se persoonlike siening van kerkwees toegeskryf, *jou eie konsep van die kerk of beeld van wat hoort of nie*. In die verband gaan dit om die prediker se eie siening van wat gepas is of nie, dalk selfs 'n element van wat reg is of nie.

3.5.5. Die invloed van ander mense.

Buiten 'n vol gemeentelike program het ander mense 'n bepalende invloed op op die predikers se kreatiewe vaardighede. Die dreinerende geaardheid van die werk met mense, asook die houdings wat sommige predikers van mense beleef, bemoeilik die uitleef van hulle kreatiwiteit. Een van die predikers gebruik in die verband woord *waagmoed*. Predikers moet waagmoed aan die dag lê om aan hulle kreatiewe vermoëns uiting te gee. Waagmoed hang nou saam met die kritiese ingesteldheid van mense as belemmering van kreatiwiteit. Predikers moet nie alleen waag ten opsigte van die nuwe ter wille van hulleself nie, soms moet hulle stroomop waag teen dit wat mense bereid is om te absorbeer. Een van die predikers meld dat kritiek van buite 'n ernstige invloed op sy kreatiewe vermoëns het. *Wanneer mense negatiewe opmerkings maak oor die pogings om dinge beter te doen breek dit my spoed*.

In aansluiting by die houdings van mens word versteurde verhoudinge genoem. Die een prediker stel dit baie sterk: *mense krap my om*. 'n Ander noem *onnodige kritiek, hiccups oor kerksake en 'ructions' met gemeente lede, alles breek vrymoedigheid....verhinder mens om jouself te wees*. Hy praat ook van die *houdings* van mense wat hom affekteer. Dit blyk dus dat dit nie alleen die persoonlike of vaardigheidskomponent is wat kreatiwiteit beïnvloed nie, maar ook mense as weerstandfaktor in verskeie gestaltes.

Die *ander mense* faktor word ook aan ander ervaringe deur die predikers gekoppel. Dit blyk dat *persepsies en verwagtinge van mense* oor die erediens en die prediking ook 'n groot impak op predikers het. Mense se siening oor wat 'n erediens of 'n preek behoort te wees, of wat hulle dink hulle behoort te kry of ervaar, het 'n impak op predikers. In die verband is die verskynsel van die *generasie gaping* genoem. Een van die predikers maak die afleiding dat ouer mense nie van kreatiewe pogings in die erediens hou nie. Die persepsie word versterk wanneer predikers noem dat die gebruik van *kreatiewe goed* beperk word tot die geleentheid waar jeug-gerigte-eredienste plaasvind. Een van die predikers verwys spesifiek dat die bewussyn van die *gaping* 'n *oorversigtigheid* meebring in die benutting van iets wat nuut of anders is.

Eksterne faktore wat predikers se kreatiwiteit verhinder het oor die algemeen die gebruik van tegnologie geraak. In die eerste plek het die afwesigheid van tegnologiese hulpmiddels uitgestaan as die mees algemene belemmering van kreatiwiteit van predikers. Predikers in diens van gemeentes wat nie oor visuele projeksie toerusting beskik nie, het veral na die aspek verwys. Hulle voel dat hulle nie so kreatief kan wees soos hulle dalk sou kon wees nie. Hierdie aspek hang nou saam met die persepsie van die assosiasie tussen kreatiwiteit en die visuele sintuie van mense.

3.5.6. Toerusting.

Naas die gebrek aan elektroniese toerusting, is die geleentheid waar hierdie toerusting die deelnemers in die steek gelaat het algemeen. Die *kragonderbreking*, of *die rekenaar wat nie wil saamwerk nie*. Dit blyk dat predikers soms oorafhanklik van die hulpmiddels kan wees en dat dit wat skeefloop daarmee, die uitkomstede bederf. Op 'n ander vlak noem een van die predikers die tyd wat dit soms neem om *die toerusting reg op te stel in die kerkgebou. Dit neem tyd om die skerms en die projektor reg in te stel.*

'n Ander prediker wys daarop dat die gebruik van die hulpmiddels, veral die "powerpoint-skyfies", deelnemers aan die erediens se eie kreatiewe vermoëns inperk. Mense kry nie die geleentheid om self te dink oor die erediens en dit wat

daar gebeur nie, want hulle word *gevoer* met die beelde en gedagtes van die prediker.

3.5.7. Die grootte van die groep.

Die grootte van die groep waarvoor die kreatiewe eredienste beplan word is aangedui as 'n belangrike hindernis. *Wanneer daar te veel mense is word die deelname van mense beperk.* Hierdie prediker gebruik simboliese aktiwiteite waar deelnemers spesifieke handeling as deel van die erediens verrig. Indien die groepe te groot is neem dit te veel tyd in beslag en die ervaring gaan verlore. Mense wat deelneem voel gefrustreer omdat dit te lank neem om uit te voer.

3.5.8. Die uitleg van die fasiliteite.

'n Laaste fisiese hindernis vir kreatiwiteit word aangewys as die uitleg van ouer kerkgeboue. Die ouer geboue beperk die gebruik van hulpmiddels. Die plasing van die kansel en die uitleg van die sitplekke bemoeilik die gebruik van hulpmiddels. Ook in die verband is die aanwending visuele hulpmiddels weer beklemtoon. *Mense kan nie altyd sien wat voor die kansel gedoen word nie.*

3.6. Faktore wat kreatiwiteit by deelnemers aan die navorsing bevorder.

In die hantering van die faktore wat kreatiwiteit by deelnemers bevorder word aangesluit by die antwoorde op die vraag: Wat bevorder jou kreatiwiteit? Geen spesifieke volgorde word gevolg in die weergawe van reaksie nie. Die verskillende temas is die resultaat van die interpretasie van die antwoorde van predikers.

3.6.1. Sintuiglike stimulering.

Predikers vertel dat die stimulering van hulle eie sintuie baie bydra tot die stimulering van hulle kreatiwiteit. Die klem val op die visuele aspek, *die dinge wat ek sien.* Een van die predikers verwys na die rol van *kleure wat betekenis het.* Verskillende kleure wek verskillende emosies wat 'n rol speel in die interpretasie en veral uitbeelding van dinge. Ander predikers fokus op die gebruik van die visuele elemente in die aanbiedings wat gedoen word. Die gebruik van die visuele sluit die

mooi goed wat predikers sien wat hulle *inspireer* en wat bruikbaar is vir die prediking in. Mooi of aangrypende beelde en prente stimuleer hulle denke verder om anders te dink. Visuele uitbeeldings, veral in die medium van die rolprent, word genoem as inspirasie. Van die predikers gebruik grepe uit rolprente in die prediking om 'n punt tuis te bring of te verduidelik.

Musiek word ook genoem as belangrike stimulus vir die prediker en die hoorder. *Musiek wat iets in mense losmaak, positief of negatief*, word gebruik in die erediens. Musiek word gebruik om atmosfeer te skep met die oog op die opwekking van 'n bepaalde belewenis. Van die predikers beklemtoon die invloed wat musiek op hulle het, *mens hoor musiek by jou kinders, soms reaksionêre musiek, soos Disselblom, waarvan die melodieë en die inhoud bruikbaar is*. Die musiek inspireer en stimuleer die prediker tot groter kreatiwiteit. Hy gebruik die woorde of speel 'n snit voor as deel van die prediking.

3.6.2. Handeling wat stimuleer (die goed wat predikers doen).

Predikers vertel van spesifieke goed wat hulle doen om hulle kreatiwiteit te stimuleer. Een vertel dat hy graag foto's neem saam met sy kinders. Hulle ry na plekke om foto's te neem, en so word hulle deur mekaar se foto's gestimuleer. 'n Ander prediker doen iets wat anders is as die normale gang van die dag. *Ek werk in die tuin of krap in die grond. Gaan slenter in 'n mall, breek roetine en sien iets anders raak*. Sommiges predikers lees poësie, prosa en biografieë om iets anders te doen met die oog op stimulering. Een van die predikers vertel van die invloed van verandering van omgewing op sy denke, *om buite die normale opset te 'chat', te gaan kuier en 'chat' met mense uit verskillende lewensvlakke*. 'n Prediker noem dat gewone ontspanning goed is vir sy kreatiwiteit, terwyl 'n ander spesiale klem lê op die soek en versameling van materiaal, veral visuele materiaal, met die oog op die prediking.

3.6.3. Ander mense en gebeure.

Ander mense en selfs insigte uit ander dissiplines of velde van belang, stimuleer predikers se kreatiwiteit. Een van die predikers wys in die besonder na die invloed van die mense wat *bedien* word. *Die mens met wie jy werk – veral tieners help my*

om kreatief te wees, daar kan grense deurbreek word. Die prediker werk baie met tieners en jong mense en vind omgang met hulle stimulerend vir kreatiwiteit. 'n Ander prediker vind stimulering in die *omgewing* waarin hy woon en werk. Hy ag die goed wat hy lees en ervaar as belangrike elemente van die omgewing. *In die week as daar goed gebeur wat jou laat dink, lidmate se vrae, koerante lees, om dan kreatief sake aan te spreek.* Die koerant en die nuus beïnvloed die prediker se denke asook sy kreatiwiteit. *E-pos-boodskappe met snaakse of interessante goed* bevorder die prediker se idees en gedagtes. Een van die predikers noem dat hy graag humor gebruik om mense se aandag te hou en te fokus. Hy vind dit ook self stimulerend om oor iets te lag en dit te onthou. Predikers het oor die algemeen positief verwys na die invloed van kollegas se inspirasie, soos ervaar in situasies van medeleraarskappe. Daar is reeds gewys op die rol van kollegas as klankbord vir die toets van idees. Kollegas inspireer mekaar egter ook tot groter kreatiwiteit wat die prediking aanbetref.

3.6.4. Die teks self en die werking van die Gees.

Predikers verwys na die preekteks en die werking van die Gees as bron van kreatiewe inspirasie. Die teks en die omstandighede van die teks, is 'n bron van kreatiewe stimulering vir predikers. Verskillende literatuursoorte vereis verskillende benaderings. *Die teks of die tema, soms is daar 'n ding in die teks wat jou net aan die gang sit.* Een van die predikers noem dat ons in 'n *kreatiewe tyd* lewe wat kreatiewe omgang met die Skrif vergemaklik.

Die Here lei deur sy Gees. Sekere goed is net meer inspirerend. Dit is die Gees wat die prediker tot kreatiwiteit aanspoor deur inspirasie. Die prediker wys egter ook op die noodsaak van die prediker se eie harde werk in die verband. Die prediker kan nie net agteroor sit en verwag dinge moet vanself gebeur nie, selfs al werk die Heilige Gees. *Tyd is belangrik, ek weet nie hoe mens Sondag kreatief kan wees as jy eers Saterdag begin nie.* 'n Ander prediker beklemtoon hierdie feit, *dit* (kreatiwiteit) *begin vroeg in die proses en as jy iets moet maak dan het jy tyd nodig en voorbereiding.* Nog 'n prediker koppel tyd en die werk van die Gees, kreatiwiteit gebeur terwyl daar gewag en gewerk word.

3.6.5. Die ingesteldheid van die prediker.

Van die predikers het hulle eie ingesteldheid as invloed op hulle kreatiwiteit benadruk, *as jy opgewonde is gaan jy meer entoesiasies wees*. Die prediker koppel sy eie entoesiasme aan die sukses van die gebeure, *as ek 'down is, of 'geestelik af' is, is dit asof preekmaak net nog 'n proses is, voel ek nie soos iemand met 'n spesiale boodskap nie*. Om bloot meganies deur die stappe van die preekproses te gaan is vir die prediker nie 'n goeie ervaring nie.

'n Ander prediker beskryf die ingesteldheid van leerbaarheid, *mens moet 'n teachable spirit hê*. As die prediker nie bereid is om te leer en geleer te word nie, gaan die openheid vir kreatiwiteit nie daar wees nie. Hiermee saam is die uitspraak van 'n ander 'n prediker wat reken dat *nuuskierigheid* 'n voorwaarde vir kreatiwiteit moet wees. Die prediker moet *meer wil weet*, moet *anders wil dink*, en *bereid wees om te eksperimenteer*. Een van die predikers noem dat hy in *beelde, simbole en prentjies* dink. Hy hou daarvan om 'n prentjie van 'n situasie in sy gedagtes te skep wat hom stimuleer om anders en nuut daarvoor te dink. Die prediker meld dat hy doelbewus soek na nuwe moontlikhede en alternatiewe opsies.

3.6.6. Die motief waarmee die prediking aangepak word.

'n Paar van die predikers het *die besef van die werk wat gedoen word* in die prediking as motiverende faktor tot kreatiwiteit aangedui. Hierdie besef kan as die geestelike motief vir die prediking beskryf word. Predikers het 'n geestelike motief vir kreatiwiteit aangedui, gegewe die doel en die fokus van die prediking as verkondiging van die Woord van God. Hierdie bewussyn dat die preek diens aan God is laat die prediker harder werk en meer moeite doen.

3.7. Predikers se verstaan en ervaring van kreatiewe prediking.

In hierdie afdeling word die reaksies van predikers op die vraag na hulle verstaan van die konsep van kreatiewe prediking weergegee. In die eerste deel word die kernreaksies van predikers woordeliks weergegee. Die weergawe volg geen spesifieke volgorde nie.

Kreatiewe prediking is:

- Kreatiewe prediking is *nie 'n bestaande geykte preek wat net so toegepas word sonder enige inspraak van die omstandighede nie. Dit is 'n proses.*
- Kreatiewe prediking is *iets wat iemand anders moet doen. Dit is om op 'n manier vars te wil wees, meer insit en moeite doen. Kreatiewe prediking klink vir my na harde werk*
- Kreatiewe prediking is *mens se belewenis van ander ouens se prediking. 'It is a work in progress'. As ek 'n goeie preek ervaar met alles wat daarin is dan is dit kreatiewe prediking. Die hele proses, as ek luister en die ander ou het kreatief te kere gegaan is dit kreatief. Baie ouens sal sê, ek is nie kreatief nie, kreatiewe prediking is nie vir my nie want ek is nie. Mense beleef dit in die produk wat gelewer word.*
- Kreatiewe prediking is *iets meer as wat ek doen, dit is nie net om die Skrif uit te lê toe te pas en van 'powerpoint' te gebruik nie. Dit is ook om mense betrokke te kry met ander hulpmiddels, 'n oorspronklike manier van doen. Dit moet verstaanbaar en maklik wees.*
- Kreatiewe prediking is *ou evangelie nuwe waarhede, bykomstige waarhede, die oopskuif van die hemel, nuwe kyk op God van die ander kant, 'n nuwe dimensie. Mens moet dit sien soos nog nooit tevore nie.*
- Kreatiewe prediking is *die moment wanneer die akademiese werk tuis kom. Die vereiste daarvoor is die 'a-ha-moment'. Daar is ouens wat gaan sit en kreatiwiteit gaan skep, wat kan ons doen? Daai ding van om 'n regterbreinding te skep.*
- Kreatiewe prediking *kom uit die teks self, dit is om jou kreatiwiteit so oor te dra dat die gemeente ook die boodskap op kreatiewe manier kan verstaan.*
- Kreatiewe prediking is *moeite, dit is beleving wat entoesiasme kweek. Dit is meer as gewone prediking*

- Kreatiewe prediking is *Skrifgetrou, nuut, vars, anders, effektief, duidelik, oordraagbaar, woordkuns, onbeperk, geen belemmering, moeite, vry, geïnspireerd, kunstig, variasie van media.*

Vervolgens word die sieninge en die gedagtes van predikers georden en saamgevoeg met die oog op die vorming van 'n geheelbeeld oor hulle verstaan van kreatiewe prediking..

3.7.1. Kreatiewe prediking as uitkoms van doelbewuste kreatiwiteit.

Die meeste van die predikers huldig die siening dat kreatiewe prediking 'n doelbewuste poging is. Een van die predikers sê, *daar is ouens wat gaan sit en kreatiwiteit gaan skep. Wat kan ons doen? Daai ding van om 'n regterbrein ding te skep.* 'n Ander prediker stel dat kreatiewe prediking meer is as *die geykte bestaande preke.* Nog 'n prediker los die kreatiewe werk vir die einde van die preekproses, wanneer daar doelbewus gesoek en gewerk word om kreatief te wees. Daar is 'n doelbewuste poging tot versameling van stof en bruikbare verhale by sommige van die predikers wat aan die navorsing deelgeneem het. Een van die predikers waarsku egter dat die doelbewuste pogings tot kreatiwiteit kan lei tot blote *Geeslose tegniek,* terwyl 'n ander gebieg het dat doelbewuste kreatiewe pogings te veel harde werk vra. Hierdie prediker stel dit dat hy tog een of ander tyd die doelbewuste keuse moet uitoefen sodat hy nie “stagneer” in die prediking nie. Nog 'n prediker stel kreatiewe prediking gelyk aan afwisseling van die gewone, *kreatief, om te kan afwissel, om verskeidenheid te kan gebruik en funksioneel te kan wees.* 'n Ander prediker sien weer die moment van kreatiewe prediking as die *moment waar akademiese werk tuiskom,* die prediker doen die werk en dan realiseer dit in die preek as resultaat, 'n resultaat wat as sodanig kreatief van aard is. Teenoor diegene wat doelbewus kreatief probeer wees is daar ander wat eerder spontaniteit in die preekproses voorstaan. In 'n volgende afdeling sal meer aan die aspek aandag gegee word.

3.7.2. Kreatiewe prediking begin by die teks.

Teenoor die siening dat predikers doelbewus sal poog om kreatiwiteit in die prediking toe te pas, staan die siening dat dit die teks self is wat die prediker se kreatiwiteit stimuleer. *Kreatiewe prediking kom uit die teks self, wat staan uit die teks uit, wat stimuleer.* Vir die prediker is die kreatiewe moment in die teks self opgesluit. Verskillende tekste het verskillende aksente wat die prediker op kreatiewe vlak sal aanspreek, ...*elke teks (is) uniek.* Kreatiewe prediking kan gevolglik *niks anders as egte Skrifprediking* wees nie. Dit is reeds genoem dat daar geen alternatief vir *goeie prediking* is nie. Een van die predikers beklemtoon die samehang van die eenheid tussen liturgie en prediking as deel van kreatiewe prediking. Die preek word gedra en gevorm deur teks terwyl die liturgie voortspruit uit die preek en die inhoud daarvan. Kreatiewe prediking as Skrifprediking kan in die woorde van een van die predikers saamgevat word, *Skrifgefundeer, anders, nuut, die ou evangelie met nuut verwoorde waarhede.* Enige kreatiewe gedagtes word hiervolgens uit die omgang met die teks gebore. *Die Skrif staan altyd sentraal in die prediking. Dit is die verskil tussen die funksionele en vermaak. Mense kan net die vermaak nastreef, daarom is die Skrif altyd sentraal, anders vervlak die goed.*

3.7.3. Kreatiewe prediking, raakvlakke tussen konteks, lewe en teks.

Kreatiewe prediking is om in eie konteks die raakvlakke tussen leefwêreld en belewingswêreld te kan trek en sien. Kreatiewe prediking vorm volgens een van die predikers deel van 'n *kreatiewe bediening*. Kreatiewe prediking wat bloot by die gebeure van die prediking opsigself eindig, dien nie die gemeente as *missionêre of gestuurde* gemeente nie. Volgens die prediker is dit die essensie van die kreatiewe prediking om die hermeneuties brug tussen die Skrif en die werklikheid te slaan. Die prediking moet neerslag vind in die bediening van die gemeente in totaliteit.

'n Ander prediker raak aan 'n soortgelyke gedagte, die gemeente moet die preek *kreatief verstaan*. Dit impliseer dat die boodskap van kreatiewe prediking nie bloot geleë is in die voorbereiding of aanbieding daarvan nie, maar ook in wyse waarop die hoorder kreatief daarmee omgaan. Die hoorder moet die boodskap kan implementeer in die daaglikse handel en wandel sowel as in die konteks van die gestuurde gemeente, as deel van die totale bediening van die gemeente. Die doel

van kreatiewe prediking is om die verband tussen die lewe, die konteks en die teks te verbind sodat die teks op 'n nuwe manier in die lewe van die gemeente en die individu kan grondvat.

3.7.4. Kreatiewe prediking is meer as 'truuks' en 'foefies'.

Die konsep van 'n 'foefie', wat in Afrikaans op 'n "voorwendsel", "slimpraatjie", "slimmigheid" of "streek" dui, word deur meer as een van die predikers in verband met kreatiewe prediking gebruik. Dit blyk uit die verhale van predikers of daar predikante is wat toertjies doen as deel van die prediking. Een van die predikers verwys na predikante wat *'fake' goed doen*. Die voorbeeld wat aangehaal word is van 'n boemelaar wat voor die aanvang van die erediens by die kerkgebou staan en bedel. Hy word deur van die kerkgangers sleg behandel. Net voor die erediens begin kom die boemelaar die kerk binne en word as die predikant 'ontmasker'. Die gemeente word beskaam oor hulle kras en koue optrede teenoor die vreemdeling. Hierdie vorm van *'toertjies'* is volgens die deelnemer nie die wese van kreatiewe prediking nie maar eerder 'n vorm van mislyding.

Daar is reeds verwys na die deelnemer wat die sluiting van 'n gemeente, aan die *creative leraar* toegeskryf het. Van die voorbeelde waarna die deelnemer verwys, bestempel hy as *foefies*. 'n Ander prediker verwys na die *verbruikerskultuur* wat in die samelewing heers as oorsaak vir predikante se gebruik van toertjies in die erediens. Wedywering tussen gemeentes en selfs predikante onderling om lidmate te behou, kan daartoe lei dat gemeentes op die *cutting edge van tegnologie* moet bly. Predikers moet gevolglik elke week die gemeente op nuwe maniere, met nuwe goed vermaak. Een van die predikers verwys na *te veel tegnologie* as deel van die probleem. Die tegnieke en die tegnologie, die verskillende mediums wat gebruik word, word later 'n doel opsigself en die prediking as gewone *goeie prediking* verloor sy krag aan *truuks en foefies*. *Kreatiwiteit is 'n foefie as ons nie die boodskap oorbring van wie is God nie. As ons nie die boodskap oorbring dat ons deur die geloof verlos is van ons sonde.*

'n Ander prediker praat van kreatief as om *buite die boks te dink*. Hy beskryf dit as denke wat *nie noodwendig die status quo handhaaf nie, om nie altyd te dink binne*

die aanvaarbare verstaanbare en die gangbare nie, om op 'n manier te dink waar jy ander moontlikhede kan ontgin wat nog nie tevore ontgin is nie, dit het niks te doen met foefies nie. Kreatiewe prediking gaan uiteindelik nie oor die dinge wat sigbaar anders, uniek of selfs skouspelagtig is nie, maar eerder oor 'n bepaalde benadering tot die prediking, 'n nuwe manier van dink oor die prediking.

3.7.5. Kreatiewe prediking is die heraanwending van die bestaande.

Verskeie predikers noem die gebruik van bestaande gedagtes op nuwe maniere in verband met kreatiewe prediking. *Ook ou goed kan kreatief aangewend word.* In kreatiewe prediking gaan dit nie net oor nuutheid nie, maar oor die proses waarin mens alternatiewe moontlikhede na vore bring. Een van die predikers sê dat die *bestaande ook in beweging gebring moet word.* Hy beskryf dit met verwysing na Gregory Bateson se *Mind and nature as, a difference that makes a difference.* Dit is soos die onverwagte die slagat in die pad, *dit maak 'n verskil wat 'n verskil maak, 'n verskil in die pad maar ook 'n verskil in jou bestuursvernuf.* Kreatiewe prediking is die 'in beweging bring' van die bestaande, die verskil wat 'n verskil maak. Die heraanwending van die bestaande word deur 'n ander prediker verwoord in terme van *moeite en die harde werk.* Om weer nuut met iets om te gaan, vra *inspanning dat dit nie weer dieselfde sal wees as vantevore.* Die prediker se *tyd en passie* word benodig.

Een van predikers het die moed gehad om te erken dat hy *ou preke* uit vorige kontekste herformuleer. Die voorbeelde en die gebruike word gewysig en aangepas vir die nuwe konteks. *"Ek skroom nie om 'n preek oor en oor te doen nie.* Hierdie prediker voeg by dat hy beleef dat hy telkens self nuut aangespreek word in die lewering van die preek, selfs 'n *ou preek.* Nog 'n prediker het 'n opinie gehad oor die gebruik van *ou goed.* *Ou goed kan nuut toegepas word en dit is kreatief.* Die prediker sien *innovering as skepping van nuwe konsepte.* Hy is innoverend in die sin dat hy *die grense van die gemeente toets* met die nuwe goed wat hy probeer. *Mens kan ou goed in nuwe kontekste toe pas of nuwe goed in die bestaande konteks.*

3.7.6. Kreatiewe prediking is meer as gewone prediking.

Een van die predikers gebruik 'n metafoer om die buitengewone aard van kreatiewe prediking te verduidelik. Hy vergelyk die prediking met 'n toebroodjie. *Dit* (die prediking) *is soos om brood te eet, jy kan 'n snytjie brood met botter eet of, jy kan iets meer bysit wat van die sny brood 'n maaltyd maak.* Die prediker verduidelik dat die regte bykomstighede, 'n gewone broodjie in 'n feesmaal kan omskep. Kreatiewe prediking is om van 'n broodjie-preek 'n feesmaal-preek te maak. Hy gebruik die Engelse begrip *exitement*, en vra of die preek soos brood en botter is, of soos 'n luukse toebroodjie wat 'n hele maaltyd word, 'n eet-ervaring opsigself? Die uitdaging is dat die prediker uit die groef van die gewone moet kom. Gewone prediking is die soort prediking wat van altyd af geken word. Kreatiewe prediking moet telkens op 'n ander manier geskied. Die prediker onderstreep dat die kreatiwiteit steeds in diens van die essensie van die preekgebeure moet gebeur, *kreatiwiteit moet altyd in diens van die essensie bly van waaroor dit werklik in die prediking gaan.*

3.7.7. Kreatiewe prediking is 'n proses.

Kreatiewe prediking is deel van 'n proses. Predikers verwys onder meer na die *preekproses*, die *skryfproses*, die *denkproses* en die *kreatiewe proses*. Dit is 'n proses waarin die prediker en sy *hele menswees* betrokke is, 'n proses waarin *afhanklikheid van die Here* 'n bepalende rol speel. Die meeste van die predikers is dit eens dat kreatiewe prediking nie 'n ingewing van die oomblik is nie, maar dat dit tyd en harde werk neem om 'n kreatiewe preek tot stand te bring. Daar is reeds gewys op die momente van versameling van gepaste gegewens, asook op die noodsaak dat die prediker dit wat nie beskikbaar is nie moet versamel of vervaardig. Een van die predikers wys daarop dat hy kreatiewe prediking verstaan as leengoed, *kreatiewe prediking is iets wat jy by ander leen*, die prediker gaan deur 'n studie- en leesproses en onderskei wat bruikbaar is. Dit blyk dat die prediker graag van ander leer en dit wat hy by ander nuut ervaar in eie geledere toepas. 'n Ander prediker het ook die aspek beklemtoon as die proses van *wyd lees en wyd leen*. Hy sluit graag aan by dit wat reeds bestaan, veral dit wat in die leeswerk gevind word. Kreatiewe prediking is die uitkoms van 'n omvattende proses wat baie verskillende elemente bevat. 'n Proses wat nie noodwendig vir elke deelnemer aan die navorsing, dieselfde verloop nie.

3.7.8. Kreatiewe prediking is om risiko's te neem.

In die verhale van die predikers oor die prediking, staan die elemente van *waagmoed* en *risiko* oor die algemeen uit. Een van die predikers verduidelik kreatiewe prediking as die waagmoed om *iets te doen wat nog nie in die kerk gedoen is nie*. Dit blyk dat die predikers 'n risiko moet neem om die *erediens op 'n nuwe manier te laat gebeur*. Volgens een van die predikers is kreatiewe prediking *om kreatief te wees, dit eis waagmoed om risiko's te neem. Dit gaan om die skuif van grense*. Nog 'n prediker som dit so op, *dit gaan oor waagmoed, ons dink mense sal dit negatief ervaar, om gewoon waagmoed te hê om iets te doen wat nie nuut is nie, maar om dit in die kerk te doen is ook kreatief*. Die prediker verwys na die moed om iets van buite in te voer, 'n tegniek of metode wat die prediking op 'n *ander vlak laat gebeur*. 'n Ander prediker verwoord die waagmoed in terme van die betrokkenheid van mense. Betrokkenheid in die erediens sowel as betrokkenheid in die voorbereiding en die formulering van die boodskap.

4. Analise van navorsingsresultate.

In die hierdie afdeling word inhoud van die vier temas van die onderhoude bespreek en gesistematiseer. Die doel is om opsommende stellings te formuleer wat die essensie van die inhoud van die navorsing kan weergee.

4.1. Die verhale van predikers.

4.1.1. Keuse van 'n preekteks.

Die keuse van 'n preekteks is een van die uitstaande momente van die preekverhale. Prediking is omskrywe as die verkondiging van die Woord van God aan die gemeente. Al die predikers se preekverhale begin by die moment van die tekskeuse wat daarop dui dat predikers steeds die Bybel as primêre bron vir die prediking gebruik. Hierdie gebruik van predikers is in lyn met die teoretiese uitgangspunt oor die belang van die Bybel in die prediking (vgl Bartow 1997:3; Cilliers 2004:25; Grözinger 2008:253).

Verskillende faktore beïnvloed die predikers in die keuse van 'n teks vir die prediking. Die leesrooster en die kerklike jaar het 'n belangrike invloed op die keuse

van predikers en dit blyk dat die gebruik goeie neerslag onder die deelnemers aan die navorsing gevind het. Die leesrooster en die aansluiting by die kerklike jaar is omvattend deur Bothma (2004) ondersoek en behandel. Die gebruik van 'n leesrooster gee aan predikers die geleentheid om wyer met die Skrif om te gaan as bloot die tradisionele of geliefde gedeeltes. Die gevaar bestaan dat die gemeente, as ontvangers van preke, net so ver aan die boodskap van die Skrif bloot gestel sal word as wat die prediker daarmee omgaan. Die gebruik van 'n leesrooster bring vir die prediker variasie deurdat minder algemene gedeeltes in die leesrooster ter sprake gebring word. Hierteenoor moet die opmerking gemaak word dat die uitsluitlike gebruik van die leesrooster vervreemding kan meebring tussen die lewe en die alledaagse konteks waarin die gemeente bestaan. Die belangrikheid van die gemeente as ruimte waarbinne die preekgebeure voltrek word is grondig in die teorie hanteer (vgl Vos 1996:238 e v; Cilliers 2004:136 e v; Grözinger 2008:99).

Die predikers besef die invloed van die gemeentelike situasie en die gemeenskap in die preekgebeure. Predikers doen moeite met die verstaan van die konteks van die gemeente. Tisdale (2008:76 e v) beklemtoon die belang van hierdie deel van die preekproses. In die verband is die beginsels van die omgang met die konteks, soos in die hermeneutiese teorie vervat, algemeen bekend (vgl Pieterse 1979; Pieterse 1993; Heitink 1993; Thiselton 2009). Predikers gebruik die inligtingsbronne wat in die omgewing beskikbaar is om op hoogte te bly van die nuus en gebeure in die gemeenskap en betrek dit as deel van die preekproses. Predikers wat aan die ondersoek deelgeneem het, doen oor die algemeen moeite om die omgewing waarbinne die preek voltrek word, te verreken in die voorbereiding.

Predikers word deur hulle eie persoonlike omstandighede beïnvloed in die aanloop tot die preekproses deur omgang met die Skrif en persoonlike belewenisse. Aan die een kant verleen dit vir predikers die geleentheid om sekere outentieke ervarings van die verhouding met God en die lewe met die gemeente te deel. Hierdie faset kan as die noodsaaklike deurleefdheid van die predikers in die boodskap beskou word wat 'n geleentheid tot egtheid skep. Aan die ander kant kan die persoonlike ervarings ook die prediking belemmer. Waar predikers se persoonlike omstandighede die oorwegende faktor in die tekskeuse word, en die gemeentelike

konteks verwaarloos word, sal die gemeente vervreem word van die toepaslikheid van die prediking. Die vervreemding tree in waar die konteks van die gemeente en die gebeure in die gemeenskap, nie in die preekgebeure verreken word nie. Waar temas oorwegend beperk word tot die persoonlike belewenisse van die prediker, vernou die fokus van prediking tot die beperkte, beskermdede wêreld van die prediker (vgl Grözinger 2008:123 e v).

Die ervaringe van predikers saam met die lidmate in hulle omstandighede, is 'n noodsaaklike aspek wat in die navorsing na vore kom. Hierdie ervarings en meelewing met lidmate se omstandighede, beïnvloed die relevansie van die preekgebeure. Goeie kontak met die gemeente en die lewensomstandighede van die lidmaat stel die prediker in staat om die hartklop van die gemeente te kan ken. Tisdale (2008:83 e v) se sewe simbole in die gemeentelike lewe, wat die eksegeese van die gemeente rig, is in die verband relevant. Kennis van die geskiedenis, demografie, stories, ritueel en liturgiese patrone, argitektuur en kuns, mense en gemeentelike gebeure en aktiwiteite, word deur die prediker saam met die lidmate ervaar en geskep. Deur goeie kontak sal die prediker op hoogte wees van die teologie van die gemeente, lidmate se godsbeelde, mensbeskouing en verstaan van roeping.

Die beweging van die Heilige Gees is nie spesifiek uitgelig as bron van die preekteks nie. Later in die gesprekke het dit wel na vore getree as deel van die gebeure. Vir diegene wat dit vermeld vervul dit 'n noodsaaklike rol.

Die keuse van 'n teks behoort beïnvloed te word deur 'n kombinasie van faktore waarin die beweging van die Heilige Gees 'n belangrike rol behoort te vervul. Die deurleefdheid van die boodskap by die prediker (persoonlik aangespreek deur die Skrifwoord), sowel as die relevansie daarvan in die konteks van die gemeente onder leiding van die Gees, is belangrik. Die Skrif behoort "bevraag" te word deur die lewensomstandighede van die prediker en die gemeente, op soek na die boodskap vir die lewenswerklikheid.

Stellings:

- Predikers gebruik steeds die Bybel as primêre bron vir die prediking.

- 'n Verskeidenheid faktore beïnvloed die prediker in die keuse van die preekteks. Faktore sluit in die persoonlike omstandighede van die prediker, lidmaat, konteks en die werk van die Heilige Gees.
- Erns met die lewensomstandighede van gemeente en samelewing, asook die prediker se afhanklikheid van die Gees is essensieel in die preekproses.

4.1.2. Bestudering van die teks.

Die bestudering van die teks is 'n belangrike onderdeel van die proses van prediking soos blyk uit predikers se preekverhale. Predikers maak erns met die verstaan van die teks in die vorm van eksegetiese arbeid, wat ondermeer die lees van kommentare, inleidingswerke, leesrooster materiaal en ander hulpmiddels insluit. Hierdie aspek is tydens die literatuurondersoek reeds uitgewys as noodsaaklik, veral waar betekenisverlies as gevolg van vertaling van die teks teweeg gebring kan word (vgl Lose 2008:52 e v; Thompson 2008:70; Wilson 2008:187). Die gaping tussen die teks en huidige tyd kan alleen verstaan en oorbrug word deur harde, toegewyde werk. Verstaan as hermeneutiese aktiwiteit is die essensie van die homiletiese aktiwiteit in hierdie fase van die preekproses.

Stellings:

- Grondige bestudering van die teks in al sy fasette, is 'n noodsaaklike element in die verstaan van die teks en die onderskeiding van die boodskap daarvan.
- Die ontsluiting van temas en die boodskap van die teks as kreatiewe aktiwiteit begin reeds by die grondige bestudering van die teks.

4.1.3. Van roumateriaal tot preek.

Vier momente is onderskei in die predikers se preekverhale wat deel is van die weg van roumateriaal tot preek.

- Die rol van ander mense.
- Versameling van hulpmiddels
- Die preek manuskrip
- Die behoefte aan die werk van die Gees tydens die lewering van die preek.

4.1.3.1. Die rol van ander mense in die beweging van roumateriaal tot preek.

Die navorsing bring die rol van ander mense in die preekgebeure aan die lig. Die mense vervul 'n informele rol in die verwerking van die roumateriaal vir die prediking. Predikers gesels met gesinslede, kollegas en gemeentelede oor die temas en tekste vir die prediking. Die rol van mense herinner aan die konsep van preekwerkgroepe, met die verskil dat hier nie sprake van formele groepe is nie. 'n Aantal vrae kan oor rol van ander mense gevra word. Is dit nog moontlik om mense op gestruktureerde manier in die preek proses te betrek, sonder om dit noodwendig formeel te organiseer? Is dit vir alle predikers prakties moontlik om sulke geleenthede te skep? Sommige van die predikers het gemeld dat hulle soms op onmoontlike tye aan preke werk, terwyl ander met die realiteit van hoë werksdruk moet rekening hou. Predikers wat nie gereeld saam met kollegas vergader of wat nie kollegas het nie, ervaar waarskynlik 'n leemte in die verband. Predikers het in die onderhoude die voordeel van gesprek met kollegas beklemtoon. Die opsie van aanlyn-gespreksgroepe via internet met ander predikers, sou 'n moontlike oplossing vir hierdie leemte kon bied.

Stellings:

- Predikers kan nie in isolasie met die preekarbeid besig wees nie, ander mense behoort daarin betrek te word met die oog op 'n breër basis van opinies en insigte in die omgang met die roumateriaal vir die preek.

4.1.3.2. Die vind en aanwending van hulpmiddels in die beweging van roumateriaal tot preek.

Die versameling van hulpmiddels vir die prediking kom gereeld in die preekverhale na vore. Predikers doen moeite, veral ten opsigte van die visuele materiaal vir die preek. "Powerpoint" aanbiedings word gereeld genoem en dit blyk dat die medium ekstra moeite van predikers vereis. Ander materiaal wat versamel word is anekdotes, verhale, gedigte, musiek en voorwerpe wat in aanskouingslesse aangewend kan word. Predikers versamel en kompilleer bundels van hulpmiddels vir die prediking.

Die egtheid van voorbeelde word sterk beklemtoon. Predikers gebruik voorbeelde uit eie lewensomstandighede as geleefde voorbeelde. Opregte lewenservaring word veral deur die jonger predikers beklemtoon. Elders in die gesprekke word byvoorbeeld gewaarsku teen die valsheid (*fake good*). Ons leef in die tyd van die elektroniese media waar tegnologiese vooruitgang aan die orde van die dag is. Die internet en ander mobiele kommunikasie tegnologie, maak dit moontlik dat mense byna enige iets vinnig en maklik kan bekom (Vgl Sweet, McLaren & Haselmeyer 2003). Die wêreld is beeld gedrewe, “*Visual ideas rather than scripts are today’s story lines*” (Sweet 2003:53). Dit is dus byna vanselfsprekend dat predikers ook wat hierdie aspek aanbetref ingelig en op datum sal wees. Tog is die woord balans veral in die verband gepas. Lisher (2005:107 e v) waarsku teen illustrasies as “emotional gratification – pleasure.” Om die werklike lewe in drama, literatuur en selfs preke te ervaar is lekker, tog is dit nie die taak van die prediker om “bunches of substitute stories, which in the end deflect our attention from the searing reality from the person before God...” te bring nie. Die fokus van die prediker moet op die “storie”, wat alle stories in die prediking vooraf gaan, wees (vgl Lischer 2005:110). Later in die onderhoud kom dit ter sprake dat hulpmiddels ‘n doel opsigself kan word met die gevolg dat die medium die boodskap word, met noodwendige verlies aan die boodskap.

Stellings:

- Die versameling van materiaal vir die illustrasie van preke is ‘n belangrike, tog tydrowende komponent, in die preekproses.
- ‘n “Hulpmiddel bundel” of versameling van bruikbare gedagtes met die oog op die prediking, is ‘n belangrike bron vir die prediker.
- Egte en geleefde voorbeelde verhoog die eietydse kwaliteit van die prediking, veral die opregte lewenservaringe van predikers met die lewe in breër verband (vgl Lisher 2005:109; Tisdale 2008:80; Grözinger 2008:133-134).
- Balans moet gevind word tussen die soeke na hulpmiddels en die grondige voorbereiding van die preek, sodat die hulpmiddels nie die middelpunt van die preekgebeure inneem nie.

4.1.4. Die rol van die preekmanuskrip in die beweging van roumateriaal tot preek.

Predikers benadruk die formulering van preke, maar verskil oor die aanwendig van die manuskrip. Vir sommige predikers is die manuskrip die buitelyne of riglyn vir die aanbidding, terwyl ander die manuskrip akkuraat navolg tydens die lewering van die preek. Van die predikers verklaar dat hulle op die kansel, terwyl die preek gelewer word, nuwe gedagtes, beelde en voorbeelde vind en gebruik. Die stelling kan gemaak word dat die preekvoorbereiding nooit afgehandel is nie, maar voortgaan selfs terwyl die preek gelewer word. Predikers skryf hierdie ervaring toe aan die werking van die Heilige Gees. Vanuit hierdie ervaringe van predikers sou die aanname gemaak kan word dat nuwe insigte die werk van die Gees is, wat teenoor die prediker se eie werk wat in die studeerkamer staan. Tog het ander predikers die werking van die Heilige Gees beskryf as iets wat reeds in die studeerkamer gebeur.

Die gebruik van ondeurdagte voorbeelde wat op die ingewing van die oomblik “ontvang” word, word bevraagteken. Dit skep die geleentheid dat die prediker kan voort-rammel sonder om die gedagtes te weeg of te toets. Predikers wat sodanig vry met die manuskrip omgaan, skryf tog die nuwe gedagtes aan die werking van die Heilige Gees toe. Wanneer die opmerking gemaak word dat die prediker na afloop van die diens moet hoor wat hy kwyt geraak het, kan daar terug verwys word na die verstaan van die werking van die Gees in die Nuwe Testament. *Onvoorbereide en spontane ontvangs van boodskappe is ook nie meer eg as voorbereide deurdagte boodskappe nie.* “...God may work through processes of preparatory reflection, just as God may work through unexpected, instant revelation.” (Thiselton 2007:447). Die assosiasie tussen profetiese spraak en die rol van bewustelike gebruik van verstandelike vermoëns, word juis volgens 1 Korintiërs 14:19 en 23 beklemtoon. Die vraag kan gestel word, of die manuskrip navolger ‘n aanspraak kan maak op die werk van die Gees? Die gebruikers van manuskripte loop die risiko, dat slaafse gebruik van die manuskrip hulle van spontaniteit kan beroof en dat die aanbidding van die preek ‘n meganistiese gebeurde word. Ten opsigte van die gebruik van die manuskrip behoort ruimte vir balans gelos te word. Goeie voorbereiding van die manuskrip, sal die prediker help om weldeurdagte en goed beredeneerde voorbeelde en metafore te gebruik, tydens die lewering van die preek.

Oor die realiteit van die lewering van die preek en die noodsaak van die tegniek van gesproke woord, liggaamstaal en stemgebruik het die predikers niks te sê gehad nie. Tog is die aanbieding van die preek ook deel van die preekverhaal. Dit is 'n faset wat volgens Brown (2008:101-115) baie noodsaaklik is. Die taal van die prediker, die manier waarop die boodskap gefraseer of uitgedruk word in woorde, het 'n daadwerklike impak op die hoorders en hulle ontvangs daarvan. Miskien is die predikers wat deelgeneem het aan die navorsing sodanig ervare dat hier faset vir hulle 'n vanselfsprekendheid geword het. Tog bly die vraag, watter rol speel die formulering en die voordrag as deel van die preekgebeure in kreatiewe prediking?

Oor die algemeen benadruk die predikers die deurlopende werking van die Gees vanaf die tekskeuse tot die lewering van die preek en daarna. Die moontlikheid dat die prediker op die ingewing van die oomblik iets kan sê wat hoorders kan verwar, of selfs dit op 'n manier kan uitdruk, wat nie die betekenis of die bedoeling van die teks of die tema ondersteun nie, bly 'n wesentlike gevaar. Die vraag kan met reg gevra word of die subjektiewe gerammel van die prediker en sy ondeurdagte spel met woorde op die kansel, nie dalk juis die luisteraars frustreer nie ?

Stellings:

- Die preek manuskrip as raamwerk vir die preek, of woordelikse model daarvoor is steeds 'n belangrike komponent van die preekvoorbereiding en lewering.
- Predikers moet waak teen ondeurdagte gerammel van allerlei spontane “ditjies en datjies”, sowel as teen ondeurdagte nuwe insigte.
- Predikers moet waak teen meganistiese, slaafse, manuskripgebonde lewering van preke.
- Preekmanuskripte kan bevrydend of belemmerend op die prediker inwerk, en behoort hanteer te word in ooreenstemming met die prediker se eie gemaklikheid en styl as prediker.
- Die risiko bestaan dat ondeurdagte idees of beelde die luisteraars kan frustreer of selfs vervreem van die bedoeling van die preek.
- Die Heilige Gees werk ook tydens die lewering van die preek deur aan die prediker nuwe beelde en gedagtes bekend te maak. Na al die kritiek op die

spontane aanhalings, behoort die bekende frase dat die “Gees waai waar hy wil” (vgl Joh 3:8), steeds in gedagte gehou word.

4.1.5. Die rol van die Gees in die beweging van roumateriaal tot preek.

Predikers se gevoelens van vrees voor die lewering van ‘n preek word in verband gebring met hulle behoefte aan die werking van die Gees. Die bewussyn van eie onvermoë en swakheid verhoog die behoefte aan die werk van die Gees, aangesien dit ‘n groot verantwoordelikheid is wat met die lewering van die preek opgeneem word. Predikers ervaar in hulle eie onsekerheid juis die realiteit dat God in beheer is, ook in die moment waar die preek gelewer word.

Hoewel een van die predikers dit benadruk dat hierdie gevoelens niks met “*senuwees*” te doen het, kan die vraag tog gevra word of die predikers se ervaring nie gewoon teken van hulle eie swakheid, opwinding of selfs verhoog-angs (plankekoors) is nie?

Predikers beskryf die gevoel as ‘n manifestasie van hulle nood aan die werking van die Gees, sommige het selfs beweer dat as die gevoel nie daar is nie, hulle bekommerd is dat die Gees afwesig kan wees. Die vraag bly steeds of die ervaring nie bloot ‘n natuurlike belewenis is wat geassosieer word met die optrede voor mense nie. Op ‘n ander manier mag die verwoording van die vrees aanduiding wees van die behoefte aan ‘n werklike belewenis van die werking van die Gees. In die opsig sou dit selfs met ‘n verlange of versugting na die werking van die Gees geassosieer kan word. Die vrees of bewing kan beskou word as ‘n soort afwagting op die groter gebeure wat moet volg.

Stellings:

- Om te preek is vir die predikers ‘n groot uitdaging wat hulle soms bevrees laat voel.
- Die ervaring van vrees voor die lewering van die preek word deur predikers geïnterpreteer as die bewussyn van afhanklikheid van die Gees.
- Die geloof dat die Gees aan die werk is in die prediking, word vir predikers bevestig in hulle belewenis van afhanklikheid van die Gees.

4.2. Samevatting.

Preekverhale begin by die tekskeuse wat deur 'n kombinasie van invloede gerig word. Die Bybel as bron, die lewensomstandighede van prediker en gemeente, asook die werking van die Heilige Gees is die belangrikste elemente in die hoofstuk van die preekverhaal.

Tekste word bestudeer aan die hand verskillende bronne as deel van 'n eksegetiese proses. Die verstaan van teks en konteks is belangrike sleutel met die oog op die ontsluiting van die boodskap van die teks in die tyd.

In die prediker se op-weg-wees na die preek kan hy nie bekostig om in isolasie te werk nie. Die opinies en insigte van 'n wye verskeidenheid mense is essensieel in die gebeure. Predikers versamel en gebruik hulpmiddels met die oog op die prediking, wat op al die verskillende menslike sintuie betrekking het. Egte, deurleefde voorbeelde is 'n noodsaaklike komponent. Die voorbeelde funksioneer steeds bloot as hulp, en nie as die sentrum of doel van die preekgebeure nie.

In die formulering van die preek dien die preekmanuskrip as hulpmiddel. Die formulering bied ook die geleentheid om van die preek 'n kunswerk te maak, in terme van die bewoording en aanbidding daarvan. Predikers ervaar die betrokkenheid van die Gees in die vorming van die manuskrip sowel as in die gebruik daarvan. Predikers moet waak teen 'n vrye gerammel van los ondeurdagte uitsprake, sowel as teen die slaafse meganiese voordrag van die manuskrip. Balans moet gehou word tussen die manuskrip gebondenheid en die aanwendig van die vrye rede.

Predikers ervaar die werking van die Gees in terme van hulle "verhoog-angs" voor die lewering van die preek. Geloof in die aanwesigheid van die Gees voor, tydens en na die preek, is 'n belangrike deel van die preekarbeid.

Die aanwesigheid van die Heilige Gees is 'n belangrike element in die preekverhale van die predikers. Die Gees is teenwoordig van die eerste tot die laaste moment.

4.2. Afleidinge oor die predikers se verstaan en ervaring oor die rol van die Gees in die prediking.

Die resultate van die gesprekke met predikers oor die verstaan van die werk van die Gees het in drie basiese hoofmomente uitgekristalliseer:

- Die misterie van die werking van die Gees.
- Die Gees en die gawes en vermoëns van die predikers
- Die Gees en die ontsluiting van boodskap aan prediker en hoorder

4.2.1. Die misterie van die werking van die Gees

Die predikers is dit eens dat die belewenis van die werking van die Gees nie in buitengewone belewenisse geleë is nie, maar in die gewone alledaagse gang van die lewe. Die predikers getuig nie van buitengewone of 'ekstatische' ervaringe van die Heilige Gees nie, maar gee 'n rasonale verklaring vir die ervaring. Die Gees werk deur die alledaagse dinge en gebeurte, soos onder meer hulle studie en leeswerk. Die werking van die Heilige Gees in die prediking word nogtans oor die algemeen, as 'n misterie beskou en ervaar, wat nie met logika of kognitiewe denke verklaar kan word nie. In die teoretiese verkenning van die werk van die Gees het talle outeurs die rol van die Gees in die preekproses behandel. Die Gees is deel van die preekproses (vgl De Roest 2006:182-186) en deel van die preek uitvoering (vgl Bartow 1997:44; Dingemans 2005:13; Van Dam 2007:82). God kom in die Woord deur die Gees na die gelowiges (vgl Runia 2001:34; Stark 2005:458).

Die a-ha-ervaring word as skielike belewenis van insig aan die werking van die Gees toegeskrywe. Die werk van die Gees is sigbaar en onsigbaar, beskryfbaar, en tog nie logies nie. Die predikers leef met die bewussyn van die teenwoordigheid van die Gees. Die beste manier om die werking te beskryf is deur die gebruik van beelde of metafore. Die werksaamheid van die Gees word as 'n *geloofswerklikheid* beskryf. Die verwoording van die ervaring van predikers se siening oor die Gees is moeilik om in presiese terme weer te gee. Dit is duidelik dat die subjektiewe belewing en verstaan van elke prediker 'n belangrike rol in hulle gedagtes vervul. Die gevolgtrekking kan gemaak word dat gelowiges se belewenis van die Gees se werking, 'n persoonlike en individuele gebeurtenis is, wat nie in 'n enkelvoudige beskrywing vervat kan word nie. Die kontras tussen verstaanbaar en onverstaanbaar, word die beste opgesom in die beskrywing van die Gees se werking

as misterie. Die beste manier bly uiteindelik om ruimte te laat vir persoonlike verstaan, ervaring en verwoording daarvan, aan die hand van beelde en metafore.

Stellings:

- Die Gees werk in die gewone of die normale gang van die lewe, nie noodwendig in buitengewone of ekstatische ervaringe nie.
- Die werk van die Gees is buitengewoon en onpeilbaar, onvoorspelbaar en nie rasioneel verklaarbaar nie.
- Die a-ha-ervaring, wat dui op 'n skielike, onverwagte insig in sake, is die werking van die Heilige Gees.
- Die belewenis van die werk van die Gees is 'n subjektiewe gebeure wat verstaanbaar word in die persoonlike konteks van die een wat dit ervaar.
- Die verstaan van die ervaring van die Gees word die beste verduidelik aan die hand van 'n beeld of metafoor, as verwoording van 'n subjektiewe belewenis.
- Die aanvaarding en verklaring van die misterie van die gebeure tydens die preekarbeid is ten beste 'n geloofswerklikheid.

4.2.2. Die Gees en die gawes en vermoëns van die predikers.

Die Gees werk met die gawes en vermoëns van die predikers as volledige mense. Dit beteken dat die mens en sy volle wese onder die leiding van die Gees staan. Die Gees werk deur al die dimensies en met al die gawes en talente wat deel is van die prediker se menswees. Predikers leef die besef van hulle afhanklikheid van die leiding van die Gees uit, deur middel van die beoefening van gebed. Predikers glo dat hulle nie alleen gelei word deur die Gees nie, maar ook aangeraak en aangespreek word, deur middel van die Woord en die omstandighede as instrumente van die Gees.

Die openheid van die prediker as volledige mens vir die werking van die Gees, lei tot die logiese gevolgtrekking dat die hoorder op dieselfde manier daarvoor oop moet wees. Wat presies bedoel word met die beeld "oop wees vir die Gees" het nie duidelik in die verhale na vore gekom nie. Dit het ook nie aan die lig gekom hoe en wanneer mense weet of hulle oop is vir die Gees of nie. Wat wel uit die verhale na vore kom is die belang van die geloofsuitgangspunt van die persoon ter sprake.

Stellings.

- Die Gees werk met en deur die volledige mens.
- Die Gees werk met die prediker se gawes, talente en algemene vermoëns teen die agtergrond van die teks en die prediker se belewenisse.
- Menslike afhanklikheid van die Gees word verwoord in terme van gebedshandeling, sowel as die predikers en hoorders se oop wees vir die Gees.
- Insig in die omstandighede, en die toepassing van die Woord daarin, is die resultaat van die werking van die Gees.

4.2.3. Die Gees en die ontsluiting van die boodskap aan die prediker en die hoorder

Die Gees ontsluit die boodskap van die preek aan prediker en hoorder. Volgens die preekverhale geskied dit deur die prediker en hoorder se afhanklikheid van die Gees. Die Gees se werksaamheid word in verband gebring met die formulering van die boodskap, die aanspreek van prediker en hoorder, asook verstaan as hermeneutiese gebeure. Instrumente of handeling wat hierin funksioneer word genoem as gebed en kreatiwiteit. Die Gees is beskryf as brugbouer, bekendmaker en voorbereider van harte. Ook in die verband is die geloof in die Gees as 'n noodsaaklike element bestempel. Predikers se geloof in, en verstaan van die werk van die Gees, dien as verklaring van gebeure in die ontsluiting van die boodskap. Predikers veronderstel 'n doelbewuste ingesteldheid van afhanklikheid van die Gees.

Stellings.

- Die Gees is betrokke in die siklus van tekskeuse, voorbereiding, verwoording en prediking, as ontsluiter van die boodskap.
- Die werk van die Gees is hermeneuties van aard, met die oog op verstaan en die tuiskom van die boodskap in die lewe van prediker en hoorder.
- Die Gees is die brugbouer tussen Woord en mens.
- Die Gees ontsluit die kreatiewe vermoëns van die prediker as Skeppergees.
- Sonder die Gees is kreatiewe tegniek niks meer as blote tegniek.

- Die geloof by die prediker dat die Gees werk, is 'n noodsaaklike element van die verstaan van die werksaamheid van die Gees.

4.3. Samevatting.

Predikers verstaan dat die werk van die Heilige Gees logies en begrypbaar is aan die een kant, en misterieus en onbegrypbaar aan die ander kant. Die Gees werk in die alledaagse sonder buitengewone of ekstatiëse belewenisse. Die Gees is sigbaar en tegelyk ook onsigbaar, kenbaar en tog onvoorspelbaar, 'n misterie. Belewens van die Gees se werk is subjektief. Dit is verstaanbaar teen die agtergrond van die een wat dit ervaar, en gevolglik beste beskryfbaar deur 'n metafoor of beeld wat binne 'n bepaalde geloofswerklikheid funksioneer.

Predikers verstaan dat die Gees met hulle en die hoorders as volledige mense werksaam is. Die Gees werk met die mens en met al sy vermoëns, talente en gawes. Afhanklikheid van die Gees is noodsaaklik vir prediker en hoorder en word beskryf as openheid vir die werking van die Gees.

Insig in die Woord en die omstandighede is die resultaat van die werking van die Gees. Die Gees ontsluit die boodskap en is van begin tot einde in die preekproses teenwoordig. Die werk van die Gees word verstaan as hermeneuties, oorbruggend en skeppend deur die kreatiewe vermoëns van predikers.

Geloof in, en afhanklikheid van die Gees, is die kern van die lewenshouding van die prediker. Die prediker beskik nie oor die Gees nie, maar is in alles afhanklik deur die geloof in die werksaamheid van die Gees.

4.4. Predikers se verstaan en toepassing van kreatiwiteit.

Vanuit die weergawe van predikers se aanvanklike antwoorde op die vraag wat kreatiwiteit is, word die volgende stellings geformuleer:

- Kreatiwiteit behels die gebruik van unieke, interessante, illustratiewe en funksionele *voorwerpe* wat in die prediking gebruik word.
- Kreatiwiteit is ervaringe, denke of maniere van doen.

- Kreatiwiteit is handeling wat woordkuns en formulering van idees, wat vry van clichés is, insluit.
- Die doel van kreatiwiteit is om die preek lewe te gee, nuwe moontlikhede te vind, die erediens nuut te laat gebeur, gedagtes visueel voor te stel en doelbewuste alternatiewe te skep.
- Kreatiwiteit is meer as “powerpoint” aanbiedings” en visuele uitbeeldings.

Die predikers se verstaan van die konsep kreatiwiteit word aan die hand van die nege verskillende temas van die preekverhaal opgesom.

4.4.1. Kreatiwiteit en waagmoed.

Predikers beskou waagmoed as eienskap om kreatief te kan wees. Waagmoed om die persoonlike en gemeentelike grense te toets en te skuif. Waagmoed om as predikers vars te bly sonder om die sentraliteit van die Woord in die preek in gedrang te bring.

Die gedagte van moed het in verskillende verbande na vore gekom. Black (1995:21) beskryf kreatiewe leiers as “risk takers, curious about many things, challenge most things, willing to go against the norm or the accepted ways of doing things.” Indien predikers die Woord op nuwe en vars maniere wil verkondig is ‘n element van waagmoed nodig. In ‘n volgende afdeling oor die faktore wat kreatiwiteit belemmer sal aangetoon word hoedat mense predikers ontmoedig. Daaruit blyk dat dit soms die gemak van die bekende en getoetste is wat predikers verhinder om ‘n nuwe tree te gee. Predikers behoort nie net uit eie beweging aangemoedig te voel tot kreatiewe denke nie, maar ook deur kerkrade as werkgewers en lidmate as hoorders tot waagmoed aangemoedig word.

Stellings.

- Kreatiwiteit is om die waagmoed aan die dag te lê om grense te toets.
- Kreatiwiteit is die moed om vars en nuut te wees in die prediking sonder om die sentrale plek van die Woord in gedrang te bring.

4.4.2. Kreatiwiteit gaan om vernuwende denke.

Om kreatief te wees is om vernuwend te kan dink. Om kreatief te wees beteken om gedagtes vanuit ander kontekste met jou eie konteks te kan assosieer, met die oog op die skepping van iets oorspronklik en nuut. Predikers verwys na praktyk om idees binne die kontekste van rolprentwese en die digkuns te neem en dit aan te wend in diens van die prediking.

Vernuwende denke behels die ontginning van onontginde moontlikhede, sodat vars woorde beelde en ervarings geskep kan word.

In die teoretiese bespreking van kreatiwiteit is reeds aangetoon dat kreatiwiteit vaardige denke vereis. “You must think faster than the horse; or else you will go where the horse wants to go” (Bohm 1998:23). In baie van die sienings van predikers is kreatiwiteit omskrywe in terme van voorwerpe, ervarings en handeling wat die preekpraktyk nuwe lewe gee. In die ordening van die gedagtes van predikers oor kreatiwiteit blyk dit dat die denkproses vir meeste ‘n onbewuste gebeure is. Predikers wend doelbewuste pogings aan om kreatief en nuut te wees, sonder om die grond van hulle pogings te verstaan.

Senge (2006:163) beskryf die konsep van “mental models” in die konteks van organisasie bestuur. Die konsep is toepaslik op vernuwende denke vir die preekarbeid. “...new insight fail to get put into practise because they conflict with deeply held internal images of how the world works, images that limit us to familiar ways of thinking and acting.” Om kreatiwiteit as deel van predikers se gereedskap te maak sal vereis dat denkprosesse aangeleer en toegepas word. Vernuwende denke kan predikers in staat stel om nuut na ander kontekste te kyk, soos van die deelnemers in die navorsing dit reeds regkry en aanwend. Vernuwende denke is bepalend vir die ontdekking en ontginning van dit wat nog verborge is.

Stellings.

- Om kreatief te wil wees vereis dat predikers vernuwend sal begin dink oor die preek en die inhoud daarvan, sowel as die benadering tot die voorbereiding.
- Vernuwende denke as kreatiewe vermoë, behels die kuns om tussen verskillende kontekste assosiasies te maak met die oog op die nuwe.

- Onontginde moontlikhede moet ontgin en bedink word om nuwe ervaringe vir die hoorder te skep.
- Onveranderde denke oor vernuwing kan die beste praktiese pogings tot kreatiwiteit kelder.

4.4.3. Kreatiwiteit is 'n visuele gebeure.

Meeste predikers beskou die visuele as hoogste vorm van kreatiwiteit. *Powerpoint* aanbiedings is die mees algemene vorm waarin dit gestalte vind. Waarskuwings met betrekking tot die gebruik van *powerpoint* aanbiedings is deur die predikers gedoen. *Powerpoint* aanbiedings moet met oorleg benut word, nie lesingagtig nie, ook nie op stereotipe wyse nie. Daar moet 'n uniekheid wees aan die kerklike aanwending van die medium.

Video en rolprentgrepe is 'n volgende gewilde medium. Predikers gebruik die medium aangesien die meeste mense vandag in die videosfeer funksioneer. Kritiek is uitgespreek deur sommige predikers dat 'n oorbeklemtoning van die visuele aspekte, die hoorder se kreatiewe vermoëns inperk.

Die moderne wêreld is 'n visuele wêreld. Dit is gevolglik natuurlik dat die visuele hantering en uitbeelding in die besonder benut sal word. Dit wil egter voorkom of daar 'n oorbeklemtoning van die visuele ten koste van ander sintuiglike vermoëns kan wees. Die waarskuwings van predikers in die verband is betekenisvol. Vrae wat ontstaan is of die gebruik van die visuele nie die lidmaat se vermoë tot verbeelding inperk nie. Verarm die uitsluitlike gebruik van visuele hulpmiddels nie die totale sensoriese ervaring van mense nie? Lisher (2005:24 e v) kritiseer die beklemtoning van die visuele ten koste van die ander sintuie. Wanneer die brein met klank en beeld gekonfronteer word sal die visuele beeld bo die klank verkies word. Die gesproke woord beskik vir Lischer oor die beste potensiaal vir diepte kommunikasie. Die opsomming van preke in hoofpunte, wat elektronies geprojekteer word, maak van die preek 'n suiwer rasionele gebeurtenis waaruit die gespreksmatige dialektiese karakter weggeneem word. Daarby beweer Lischer dat die gebruik van elektronika die onthou vermoë van die luisteraar negatief affekteer.

Die benutting van rolprentgrepe, is dit volgens Lischer (2005:27) niks meer as die invoering van iets reeds op ander plekke bestaan nie. “The very presence of such media serves to associate the sermon (and church and preacher) with the glamour, power, and authority of the same technology that rules the world” (Lischer 2005:27). Tegnologie word beskryf as die nuwe magsimbool. Lischer is kras in sy beoordeling van die gebruik van tegnologiese hulpmiddels. Indien daar net staat gemaak word op die gebruik van die hulpmiddels mag sy beoordeling daarvan geldig wees. Predikers wat deelneem aan die navorsing toon tog ‘n omsigtigheid in die aanwending van die visuele hulpmiddels. Elke hulpmiddel het voor en nadele. Predikers hoort te streef na balans in die aanwending daarvan, sonder om die hoofdoel van die prediking te ondermyn.

Stellings:

- Die visuele medium is een van die mees algemene vorme waarin kreatiwiteit uitgeleef kan word.
- Visuele uitbeeldings, wat met oorleg aangewend word, is een van die beste mediums om die boodskap sigbaar te maak.
- Balans tussen die fokus op die visuele sintuig en die ander sintuie moet nagestreef en gehandhaaf word.
- Die wêreld is beeldgedrewe met die gevolg dat die nuwe generasie heel waarskynlik beste deur die visuele aangespreek sal word.
- Oormatige klem op die visuele uitbeeldings verarm hoorders en predikers se kreatiewe vermoëns.

4.4.4. Kreatiwiteit en multi-sensoriese ervarings

Kreatiwiteit word benodig om die multi-sensoriese ervaring van mense in die prediking te verhoog. Al die verskillende sintuie van mense moet in die prediking aangeraak kan word. In die gesprekke met predikers is die aspek bloot genoem deur van die predikers. In aansluiting by die kreatiewe benutting van die visuele aspekte in die preek, is die multi-sensoriese belewenis ‘n aspek wat verder uitgebou en ondersoek moet word.

Die bevordering van die multi-sensoriese aspekte as deel van die preek, sal nog alternatiewe nuwe roetes open om predikers te “translokeer.” Cilliers (2004b:9) stel dit so: “Kreatiewe interpretasie (transendering) open nuwe roetes in geykte patrone. In hierdie sin help dit ons (ook as liturge) om te translokeer, om uit ons vaste posisies te skuif, om ons standpunte (letterlik: ons staanplekke) te herevalueer.” Hy beskou kreatiwiteit as die “unieke gawe” wat “ons help om ‘n werklikheid te ontdek of te konstrueer wat dieper lê as alle waarneembare realiteite of beelde” Estetika is nie alleen te vinde in wat ons sien of hoor nie maar ook in wat ons ruik, proe en aanraak. Die benutting van al die sintuie is ‘n onontginde terrein in die prediking wat predikers kan help om vaste bestaande posisies te verskuif.

Stellings:

- ‘n Volledige kreatiewe belewenis van die preek sal al die menslike sintuie in die gebeure aanspreek of inkorporeer.
- Benutting van al die menslike sintuie in die preek neem die prediker na ‘n vlak dieper as waarneembare realiteite en beelde.
- Die benutting van al die sintuie is ‘n onontginde terrein in die prediking wat predikers kan help om vaste bestaande posisies te verskuif.

4.4.5. Kreatiwiteit is uniek en interessant

Beskrywings van predikers oor kreatiwiteit lei tot die afleiding dat kreatiwiteit iets uniek en interessant is. Vir predikers behels kreatiwiteit die gebruik van woorde, prente, objekte of enige iets anders wat buitengewoon of meer is as gewone preekvoordrag. Dinge wat die preek lewe gee. Die gedagte dat die kreatiewe momente die preek lewe moet gee laat mens wonder oor die aard van dooie preke. Wanneer is ‘n preek dood en wanneer is dit lewend? In die beskouing van die bedoeling van kreatiwiteit lyk dit asof predikers tred verloor met vroeëre verklarings dat die Heilige Gees preke lewendig maak. In die lyn van denke word kreatiwiteit niks meer as ‘n dekorasie.

Die gedagte dat *enige iets* bygevoeg kan word verdien ook aandag. Die vraag moet gevra word na die funksie van die byvoegsel. Is dit die doel van sjokolade sous om wit roomys 'n ander kleur of karakter te gee? Of word die sjokolade sous bygevoeg word om die roomys se geur met die sjokolade se geur te komplimenteer? Die gevaar dat kreatiwiteit as dekorasie beskou kan word, kan afbreuk doen aan die doel en inhoud van die prediking. Uit die verhale van sommige deelnemers wil dit voorkom of hulle elke week onder druk is om een of ander aankoulike buitengewone ervaring aan die gemeente te bied. Dat die unieke en interessante met gesonde afwisseling van aanwending, 'n deel van elke preekgebeurtenis kan wees, is moontlik. Dan moet dit egter 'n funksionele deel van die geheel wees en nie net 'n byvoegsel nie.

Kreatiwiteit is meer as net 'n byvoegsel. In die hantering van die teorie van kreatiwiteit is reeds aangetoon dat kreatiwiteit *'n menslike vermoë is wat aangeleer en ontwikkel kan word. 'n Doelgerigte, dinamiese gebeure of aktiwiteit, wat met behulp van waarneming, denke, insig, en tegniek nuwe, onverwagte en betekenisvolle resultate oplewer.* Florence (2008:123) wys dat kreatiwiteitsontwikkeling vergelykbaar is met die ontwikkeling van 'n spier in die liggaam. Dit vra tyd, inspanning en oefening. Dit gaan om die ontwikkeling van kreatiewe gewoontes.

Stellings.

- Kreatiwiteit verleen 'n unieke en interessante karakter aan die prediking.
- Enige iets kan as kreatief beskou word solank dit uniek en interessant is, en waarde toevoeg tot die gebeure.
- Om kreatief te wees beteken nie dat predikers, soos kulkunstenaars, elke week 'n ander "*haas uit die hoed*" moet haal nie.

4.4.6. Kreatiwiteit is 'n doelbewuste gebeure.

Kreatiwiteit vereis doelbewuste harde werk, en voortdurende versameling van nuwe idees en voorbeelde. Dit is 'n doelbewuste byvoegsel tot die preek wat smaak

verleen en word vooraf gegaan deur die tradisionele preekproses. Dit is 'n byvoegsel tot die preek van iets wat nog nie vantevore gedoen is nie. Die predikers se bewussyn dat kreatiwiteit doelbewus nagestreef moet word is 'n belangrike gedagte op pad na kreatiewe prediking.

Predikers het egter gereeld in die onderhoude erken dat hulle nie hulleself noodwendig as kreatief beskou nie. Dit impliseer dat daar ruimte is om predikers te leer hoe om kreatief te dink en te funksioneer (vgl Florence 2008:120). Volgens die literatuur is kreatiewe vermoëns iets wat aangeleer en ontwikkel kan word (vgl Baer 1993; De Bono 1996; Cilliers 1998; Buzan 2001; Neethling 2004; Lanser 2007).

Stellings.

- Kreatiwiteit is 'n doelbewuste poging van die prediker se kant.
- Kreatiwiteit is die laaste fase van die preekproses waar die unieke nuwe tot die preek bygevoeg word.
- Kreatiwiteit is 'n vermoë wat aangeleer en ontwikkel kan word.
- Doelgerigte ontwikkeling van kreatiewe vermoëns is 'n belangrike faset in die bevordering van die toepassing van kreatiwiteit in die preekproses.

4.4.7. Kreatiwiteit is funksioneel.

Predikers se insig dat onoordeelkundige kreatiewe goed skade kan doen is 'n belangrike moment in die denke oor kreatiwiteit. Dit raak die funksionaliteit van kreatiwiteit in die preekproses. Kreatiewe pogings kan gemeentes seermaak en afbreuk doen aan die erediens, as die kreatiewe moment die middelpunt word. Die aanwending van kreatiwiteit moet funksioneel wees en nie die doel opsigself nie. Daar is geen alternatief vir goeie prediking nie. Die kreatiewe momente is noodsaaklik maar nie die middelpunt van die erediens nie en daarom met die prediker rekening hou met grense. Die erediens en die preek mag nie hulle wesentlike karakter as aanbiddings- en bedieningsmoment verloor nie.

Een van die eienskappe van kreatiwiteit wat algemeen in die literatuur voorkom is die van funksionaliteit (vgl Adair 2007:8). Predikers se gelykstelling van *foefies en kreatiwiteit* toon dat daar baie voorbeelde bestaan waar skouspel, slimmighede en

toertjies afbreuk doen aan gebeure. In die volgende afdeling oor kreatiewe prediking sal die punt weer ter sprake gebring word. Die afleiding kan gemaak word dat die prediker se kreatiwiteit in diens van die taak staan wat uitgevoer word. In die geval van die prediking kan die logika uitgebrei word na die feit dat die preek onder die leiding van die Heilige Gees geskied, en dat die prediker se kreatiewe vermoëns gevolglik in diens van die Heilige Gees gestel word. Wanneer die prediker se kreatiewe vermoëns so aangewend word, kan dit as funksioneel tot die prediking beskryf word.

Stellings:

- Kreatiwiteit is funksioneel in die preekproses tot hulp en verbetering van die kommunikasie van die evangelie.
- Onoordeelkundige kreatiewe pogings kan die gemeente skaad en afbreuk doen aan karakter van die erediens as aanbiddings- en bedieningsmoment.
- Kreatiewe pogings sonder goeie prediking is opsigself nutteloos.
- Kreatiwiteit word funksioneel aan die prediking, waar dit in diens van die Gees gestel word.
- Kreatiewe pogings opsigself is nie die sentrum van die erediens gebeure nie.

4.4.8. Kreatiewe hulpmiddels.

Predikers gebruik 'n aantal hulpmiddels om aan hulle kreatiewe vermoëns gestalte te gee. Verhale wat aansluit by die boodskap en dit versterk of aanvul, word deur die storievertellers gebruik. Metafore, beelde en vergelykings wat aansluit by preke word deur sommige predikers ingespan. Versamelde idees, gedagtes, anekdotes wat in 'n bundel versamel word is 'n goeie kreatiewe hulpmiddel. Visuele hulpmiddels in die vorm van ondermeer prente en filmgrepe is as handig aangedui. Fisiese objekte wat as aanskouingslesse aangewend tydens die preek, of na afloop daarvan as herinnering uitgedeel word dra by tot die onthou van die boodskap.

Die feit soveel van die predikers steeds hulpmiddels gebruik wat wyer gaan as die visuele wat vroeër genoem is, is bemoedigend. Predikers doen reeds moeite om die gebeure van die prediking op ander manier te verryk en aan te vul. Indien predikers

se kreatiewe vermoëns opgeskerp en uitgebrei word gaan hulle waarskynlik meer kan doen om die prediking anders te laat gebeur.

Stellings:

- 'n Wye verskeidenheid van media, voorbeelde en ander hulpmiddels is beskikbaar vir kreatiewe aanwending in die prediking.
- Uitbreiding en ontwikkeling van predikers se kreatiewe vermoëns kan bydra tot verryking van die preekgebeure.

4.4.9. Die “a-ha-ervaring.”

Die a-ha-ervaring is 'n onvoorspelbare, onverwagse moment van insig wat aanbreek nadat die prediker gelees, gedink en gewerk het. Dit is 'n moment wat nie noodwendig by elke preekgebeure plaasvind nie. Die a-ha-moment val volgens predikers nie uit die lug nie, maar gaan gepaard met harde werk, waarneming en worsteling. Dit is 'n gebeure wat in die skryfproses kan gebeur of wanneer die prediker met iets anders besig is. Predikers beskryf dit as die 'n moment waarvan die Heilige Gees die dirigent is, 'n moment van inspirasie wat splinternuwe insigte na vore bring.

Die verband tussen die a-ha-ervaring en die bewussyn van die werk van die Gees is 'n betekenisvolle moment in predikers se verstaan van kreatiwiteit. Ook die bewussyn dat die ervaring gepaard gaan met harde werk, beklemtoon die verantwoordelikheid van die prediker in die preekproses.

Goswami (1999:43) beskryf die ervaring as deel van die illuminasiefase in die kreatiewe proses. Die a-ha moment is beskryf as die skielike sterwe van 'n ou gedagtepatroon en die ontwaking van 'n nuwe in plek daarvan. Hierdie gebeure is beskryf as 'n sprong vanuit die bestaande konteks na 'n nuwe waarde konteks wat 'n nuwe produk tot gevolg het.

Stellings:

- Die a-ha-ervaring is die ervaring van die onverwagte, onvoorspelbare moment van insig.

- Die a-ha-ervaring vloei voort uit harde werk, waarneming en worsteling, wanneer alles bymekaar kom met nuwe insig.
- Die a-ha-moment is vir predikers deel van die werking van die Heilige Gees in die preekproses waar nuwe moontlikhede binne nuwe kontekste van verstaan geopen word.

4.5. Belemmerende faktore vir kreatiwiteit van predikers.

Faktore wat die kreatiwiteit van predikers beïnvloed kan in terme interne en eksterne faktore verdeel word. Interne faktore is daardie belewenisse en ervarings wat predikers se menswees raak, terwyl eksterne faktore van buite 'n invloed uitoefen. Predikers het uit die aard van die werk waaroor dit gaan die vrae in die konteks van die preekgebeure beantwoord.

4.5.1. Interne faktore

- Persoonlike omstandighede. Gebeure en omstandighede in die wêreld van die prediker soos persoonlike gesondheid, gesinsomstandighede, gemoedstemming en moegheid.
- Ingesteldheid. Party predikers moet die regte gesindheid of ingesteldheid aankweek om kreatief te wees. Ander skryf die gebrek aan kreatiwiteit toe aan luiheid.
- Die gemaksone van die prediker. Versigtigheid en gemak met die bekende, asook vrees vir die onbekende belemmer predikers se kreatiwiteit.
- Eie sienings van kerkwees en die prediking is ook genoem as hindernis vir kreatiwiteit.

Die beklemtoning van die invloed van persoonlike faktore op die preekgebeure word nie noodwendig in die teorie van die prediking aangespreek nie. Grözinger (2008:122 e v) gee aandag aan die persoon en die persoonlikheid van die prediker in terme van kommunikasie vaardighede, in aansluiting by die transaksionele analise. Min aandag word egter geskenk aan die invloed van die wel en weë van die prediker op die preekgebeure.

Baie aandag word aan die ontwikkeling van persoonlike en teologiese vaardighede vir die prediking geskenk (vgl Long & Tisdale 2008). Daar is egter meer faktore wat 'n rol speel in die prediker se vermoëns as vaardigheid om 'n preek te kan maak en voordra, soos dit in die onderhoude met predikers na vore gebring is.

Wat die ingesteldheid en die gemaksones van predikers betref, sou predikers bloot uitgedaag kon word om hulle grense te verskuif en bewus te raak van die belemmering. Die beginsel van waagmoed wat reeds bespreek is, asook die bewussyn dat kreatiwiteit 'n doelbewuste gebeure is, behoort predikers reeds ten opsigte van die twee fasette te inspireer.

Die persoonlike omstandighede as belemmering vir kreatiewe vermoëns verdien meer aandag. Die vraag ontstaan of die ander rolspelers in die preekgebeure altyd bewus is van die persoonlike omstandighede van die prediker? Dit wil voorkom asof die ou gesegde van “the show must go on” ook op predikers van toepassing is, ongeag hulle persoonlike omstandighede.

Predikers se eie sienings van kerkwees en prediking, wat as hindernis vir kreatiwiteit dien, dui daarop dat predikers voortdurend met die ontwikkeling van hulle vaardighede besig moet wees. Predikers verval in 'n gemaksones vanweë 'n gebrek aan stimulering oor die lewe en die prediking. Die vraag kan tereg gevra word of predikers genoegsaam aandag skenk aan voortdurende ontwikkeling van vaardighede, vir een van die aktiwiteite wat meeste inset van hulle vra.

Stellings.

- 'n Verskeidenheid persoonlike faktore kan aanleiding gee tot die belemmering van predikers se kreatiewe vermoëns.
- Predikers en hoorders moet daarop bedag wees dat persoonlike faktore en die hantering daarvan 'n belemmerende invloed op kreatiwiteit het.
- Predikers moet waagmoed aan die dag lê om die ingesteldheid en gemaksones wat kreatiwiteit belemmer te oorkom.
- Predikers behoort voortdurend aandag te skenk aan die ontwikkeling en instandhouding van preekvaardighede.

4.5.2. Eksterne faktore

- Tyd. Die kronologiese tyd in die sin van die uur van die dag sowel as tyd in terme van die hoeveelheid wat vir kreatiewe denke benodig word.
- Vol programme en druk vanuit die gemeente veroorsaak dat sommige predikers op onmoontlike tye van die dag kreatief moet probeer wees.
- Die mense faktor. Benewens die dreinerende aard van die predikante se werk met mense, het die ingesteldheid of houding van mense 'n negatiewe invloed op kreatiwiteit. Negatiewe, kritiek, weerstand teen verandering en vernuwing, asook gebroke verhoudinge is deel van die mensefaktor.
- Mense se persepsies en verwagtinge van die erediens en die preek, sowel as die lewensfase waarin hulle hulleself bevind het 'n negatiewe invloed op die kreatiewe vermoëns van die prediker.
- Fisiese hindernisse. Dit sluit die tegnologiese vermoë in, sowel as die uitleg van kerkgeboue wat nie ideaal is veral vir die gebruik van visuele hulp nie. Ook toerusting wat faal en gebeure soos kragonderbrekings belemmer predikante se kreatiewe vermoëns.
- Die grootte van die groep wat bedien word.

Die rol van tyd kan op twee vlakke bespreek word. Dit blyk dat predikers soms gebrekkige beplanning en bestuur van tyd beoefen. Kardinale take soos die formulering van 'n preek word as gevolg van swak tydsbestuur tot op die laaste uitgestel. Aan die ander kant moet die werksdruk en verwagtinge van gemeentes se rol in die tydsgebrek aangespreek word. Gemeentes oorlaai predikers met allerhande eise, wat hulle tyd om effektief aan die prediking te werk inperk. 'n Studie rondom die verwagtinge van kerkrade oor die preke van leraars, asook die persepsies van die preekarbeid en die tyd wat daarvoor benodig word, kan interessante antwoorde lewer.

Die mense faktor as belemmering vir kreatiwiteit. Die aanname dat hoorders ordentlik preke van predikers verwag, word veronderstel as deel van die mensefaktor. Predikers se ervaringe van kritiek dui daarop dat hoorders ongenaakbaar is in hulle omgang met predikers. Dit sou miskien die predikers kon help as hulle betroubare bronne van terugvoering onder die hoorders kon vind, kritici wat opbouend kommentaar kan lewer en wat self iets van die preekproses verstaan.

Ander hindernisse wat genoem is sou waarskynlik deur middel van kreatiewe denke of kreatiewe probleem oplossingsstrategieë sinvol aangespreek kon word.

Stellings.

- Interne sowel as eksterne faktore kan belemmerend wees vir predikers se kreatiewe vermoëns. Predikers behoort ag te slaan op die faktore en dit, so ver moontlik, te bestuur saam met kerkrade en gemeentes.
- Predikers moet let op hulle eie beplanning en bestuur van tyd, sodat voldoende geleentheid vir die aanwending van hulle kreatiewe vermoëns moontlik gemaak word.
- Hoorders moet sensitief gemaak word vir predikers se belewenis van hulle onbegrip vir die preekproses en afbrekende kritiek.

4.6. Faktore wat kreatiwiteit bevorder.

Vanuit die reaksies van predikers is die faktore wat kreatiwiteit bevorder onder ses verskillende temas geformuleer.

4.6.1. Sintuiglike stimulering.

Predikers vind visuele stimulering deur kleure, mooi beelde en tonele wat inspireer, asook rolprente. Predikers word gestimuleer deur musiek wat op verskillende maniere kreatiwiteit aanmoedig.

Predikers behoort hulleself proaktief aan 'n reeks stimulerende ervarings bloot te stel. Dit mag selfs die moeite loon om weekliks geleentheid in die program te skep vir belewenisse wat kreatiwiteit aanvuur. Soos predikers aangemoedig word om die lewenskonteks te bestudeer en te ken, behoort hulle aangemoedig te word om 'n wye reeks belewenisse deel van hulle lewens te maak, waardeur al hulle sintuie gestimuleer kan word. Florence (2008:122) moedig die ontwikkeling van verbeelding aan met die beeld van 'n danser. Die verbeelding moet soos die liggaam van die danser soepel en in oefening bly. "...before he can see anything in the text to dance, he has to *practice* seeing, which is going to translate into a lot of barre exercises while he learns to *pay attention to the world and the text with new and faithful eyes*" (Florence 2008:122).

Stellings.

- Doelbewuste stimulering van al die verskillende menslike sintuie sal bydra tot verhoging van kreatiwiteit.
- Predikers moet geleenthede in hulle programme skep om hulle kreatiwiteit te verhoog deur doelbewuste sintuiglike stimulering.

4.6.2. Handeling van die predikers wat kreatiwiteit bevorder.

Predikers se kreatiwiteit word gestimuleer deur deelname aan kreatiewe aktiwiteite soos fotografie, musiek en fliek. Predikers vind dat ander aktiwiteite wat nie noodwendig met preek verband hou stimulerend is. Aktiwiteite soos tuinwerk, of 'n besoek aan 'n inkopiesentrum is onder meer genoem. Omgang met ander kreatiewe media soos digkuns, poësie en humor asook gewone gesonde ontspanning is ook aangedui as bydraers tot verhoogde kreatiwiteit.

In aansluiting by die stimulering van sintuie, is die *ander* dinge wat predikers doen belangrik vir verhoging van kreatiwiteit. Doelgerigte blootstelling aan ander mense se kreatiwiteit in die vorme van musiek, rolprent, digkuns en humor is aan te beveel. Waarskynlik gaan predikers in die verband ervaar dat ander fisiese beperkings hulle aan bande gaan lê. Nogtans blyk dit dat doelbewuste blootstelling aan ander aktiwiteite noodsaaklik is. Dit blyk verder dat dit nie net kreatiewe ervaringe hoef te wees nie, maar gewone ervaringe wat die normale gang van sake onderbreek.

Stellings.

- Ander aktiwiteite wat nie noodwendig verband hou met die taak ter sprake nie, dien as stimulering van nuwe denke en gedagtes, en bevorder die kreatiewe vermoëns van die predikers.
- Predikers word aangemoedig om 'n diverse belangstellingsveld te ontwikkel. Deelname aan verskillende aktiwiteite is bevorderlik vir kreatiwiteit.

4.6.3. Ander mense en gebeure.

Teenoor die vorige hantering van die negatiewe invloed van mense, blyk dit dat daar tog ook positiewe energie van mense uitstraal wat kreatiwiteit bevorder. Die mense

wat bedien word stimuleer die kreatiwiteit van die prediker, in die besonder die jonger mense. Kollegas is genoem as 'n belangrike bron van inspirasie vir kreatiwiteit. Omgewingselemente wat die leesmateriaal van die prediker, koerante, e-pos boodskappe en humor insluit het 'n positiewe invloed op predikers se kreatiwiteit.

Die omgewing waarin die prediker funksioneer het 'n bepalende invloed op die kreatiwiteit van die prediker. Predikers moet gevolglik daarop fokus om hulself ook met positiewe mense en gebeure te omring. Die werk van die predikant is meermale gevul met die nood en krisis van ander. Vroeër is daar verwys na die dreinerende aard van predikantswerk. Predikers moet dus moeite doen om die negatiewe wat oor hulle pad kom kreatief te hanteer. In essensie gaan dit om die skepping van 'n positiewe stimulerende omgewing waar die prediker omring is met mense en ervarings wat opbouend funksioneer.

Stellings:

- Goeie kontak met ander mense en die openheid om deur hulle geïnspireer te word tot kreatiwiteit, is 'n noodsaaklike element in die lewe van die prediker wat kreatief wil wees.
- Die omgewing waar mens woon en werk en die goed wat daar gebeur soos dit in koerante en in omgang met mense ontdek word, is 'n bron van kreatiewe stimulering.
- Predikers moet 'n positiewe omgewing skep wat hulle kreatiewe vermoëns sal stimuleer.

4.6.4. Die teks en die werking van die Gees

Die teks self is deur predikers as 'n bron van kreatiewe stimulasie uitgewys. Die literatuursoort, inhoud en die samestelling van die teks is belangrike elemente waarvoor die prediker op die uitkyk moet wees. Saam met die teks gaan die werk van die Heilige Gees. Die Gees werk saam met die prediker en is betrokke in die totale preekproses, onder meer as Inspireerder van die prediker se kreatiwiteit.

Belegging van tyd en harde werk in die voorbereidingsfase, en afhanklikheid van die Gees is aspekte wat nou aan mekaar verbind is.

Die verband tussen die tekskeuse en die werking van die Gees is reeds aangeraak. Moeite met die bestudering van die teks en die doelbewuste ondersoek van die teks met die oog op die kreatiewe geleenthede, is 'n aanbeveling (vgl Lischer 2005:82). Predikers moet die gewoonte aanleer om te vra wat die inherente kreatiewe momente in die teks is. Die uitgangspunt dat die Gees, van begin tot einde, asook deur middel van die werksaamheid van die prediker aktief betrokke is in die preekgebeure, is reeds gestel. Vroeëre beskrywings van die konsep van teonome resiprositeit is van toepassing in die verband. Die prediker as volledige mens word in die ruime van teonome resiprositeit deur die Gees betrek as medewerker in diens van God.

Stellings:

- Spesiale aandag moet aan die teks gegee word om die inherente kreatiewe momente daarvan te ontdek, sodat daarop voortgebou kan word in die res van die preekproses.
- Die prediker moet bewus wees van die ruimte waarin die Gees met hom werksaam is. Die ruimte wat in teologiese taal as teonome resiprositeit beskryf is.

4.6.5. Ingesteldheid van die prediker

Predikers se eie benadering of ingesteldheid speel 'n bepalende rol in hulle kreatiwiteit. Weer is die persoonlike omstandighede en die ervaring daarvan ter sprake. Om bloot meganies deur prosesse te gaan is nie bevorderlik vir kreatiewe vermoëns nie. Nuuskierigheid, bereidheid om te leer en te ontdek deur onder meer te eksperimenteer met alternatiewe, is deel van die ingesteldheid. Die doelbewuste gerigtheid van die prediker op kreatiwiteit het weer ter sprake gekom.

Stelling:

- Die prediker moet die ingesteldheid van 'n ontdekkingsreisiger

aanneem wat doelbewus gaan soek na nuwe moontlikhede om die preekarbeid en ervaring, anders, kreatief te benader.

4.6.6. Die motief vir die prediking

Die besef van die werk wat gedoen word en die rede daarvoor, inspireer predikers tot nuwe ywer vir kreatiwiteit. Indien daar geen ander motiewe is wat kreatiewe optrede by predikers aanwakker nie, sou mens bloot kon volstaan met die motief waarmee die prediking beoefen word. Mens sou graag wou aanvaar dat alle predikers, soos die deelnemers aan die navorsing, onder die indruk van die geestelike betekenis van die preekhandeling verkeer.

Kreatiewe optrede deur die prediker het 'n dieper geestelike motivering wat nie net gaan om die hoorders en hulle reaksie nie. Dit gaan in die prediking om die Een wat die opdrag tot prediking gegee het. Dit geskied deur die prediker in afhanklikheid van die Parakleet – Gees.

Stelling:

- Hernude bewussyn van predikers se roeping as *verbei dei (Divini) Minister (V.D.M)*, bediener van die Goddelike woord, is nodig om die noodsaak van kreatiewe optrede in prediking te bevorder.

4.7. Samevatting.

Predikers se verstaan van kreatiwiteit kan in definisie formaat as volg weergegee word:

Kreatiwiteit word verstaan in terme van voorwerpe, ervarings en handeling wat aangewend word met die doel om 'n preek lewe te gee, nuwe moontlikhede te vind, die erediens nuut te laat gebeur, gedagtes visueel voor te stel en doelbewuste alternatiewe te skep.

Predikers se verstaan van kreatiwiteit word onder verskillende temas saamgevat, wat opgesom kan word in terme van die subjektiewe en objektiewe eienskappe. Objektief gesproke word kreatiwiteit beskryf as vernuwende denke oor prediking en die inhoud daarvan, wat lei tot assosiasie van verskillende kontekste met mekaar,

ontdekking van ontontginde potensiaal en skepping van nuwe ervaringe. Kreatiwiteit behels visuele uitbeeldings en unieke interessantheide wat 'n karakter van vernuwing dra, wat waarde toevoeg aan 'n gebeure. Kreatiwiteit is 'n doelbewuste aktiwiteit wat aangeleer en ontwikkel kan word. Dit is funksionele byvoegsels wat die preekproses bevorder en verbeter. Kreatiwiteit gebeur waar die prediker hulpmiddels aanwend wat die prediking kreatief verryk.

Subjektief gesproke word kreatiwiteit uitgedruk in terme van die prediker se waagmoed om vars en nuut te wees sonder om die Woord in gedrang te bring. Kreatiwiteit word verwoord as die benutting en aanraking van al die menslike sintuie. Dit word in verband gebring met ervarings onverwagte onvoorspelbare momente van insig wat as die a-ha-ervaring beskryf word.

Predikers se kreatiwiteit word belemmer deur 'n aantal interne en eksterne faktore. Interne faktore soos persoonlike omstandighede, gesondheid, persoonlike ingesteldheid, gemaksones en persoonlike vooroordele word genoem. Eksterne faktore wat genoem is behels tyd, mense en fisiese fasiliteite. Meeste van die eksterne faktore is hanteerbaar deur middel van bestuur en beplanning.

Predikers se kreatiwiteit word bevorder deur doelbewuste sintuiglike stimulering, deelname aan skeppende en ontspannende aktiwiteite, sowel as kontak met ander mense. Die prediker se ingesteldheid of wil om kreatief te wees, saam met die teks en die werking van die Gees, sowel as die bewussyn van sy roeping kan as die interne motiewe beskou word wat kreatiwiteit bevorder.

5. Kreatiewe prediking

In die eerste deel word die predikers se aanvanklike reaksie op die vraag wat kreatiewe prediking vir hulle beteken saamgevoeg en opgesom in kernbegrippe.

5.1. Kreatiewe prediking is...

Predikers se verstaan van kreatiewe prediking is verduidelik aan die hand 'n aantal verbatim stellings. Om die stellings te reduseer tot 'n enkele paragraaf is

problematies vanweë die uiteenlopende aard van die inhoud daarvan. Enkele gemeenskaplike temas is onderskei.

Die mees algemene reaksie by predikers was dat kreatiewe prediking *iets is wat iemand anders doen*. Daardie *iets* word geteken as harde werk en moeite, meer as wat deelnemers aan die ondersoek noodwendig doen. Tog is dit duidelik uit die geheel van die onderhoude dat predikers wel moeite doen om preke en eredienste kreatief in te rig. Die vraag is of die gebruik van kreatiewe metodes en selfs ervaringe, kreatiewe prediking aandui.

5.1.1. Kreatiewe prediking is 'n proses.

Predikers sien kreatiewe prediking as 'n proses waardeur weggebreek word van die geïkete. Die proses impliseer moeite en harde werk, betrokkenheid van mense by die vorming van die preek, en die aanbieding daarvan met ondersteuning van hulpmiddels. Die proses behels die beweging waar die prediker ou waarhede op nuwe maniere oordra en nuwe dimensies ontdek. Om nuut te sien en kyk, is as deel van die proses beskryf.

Die stelling dat kreatiewe prediking harde werk is, kan van enige vorm van prediking gemaak word. Die kern is die weggebreek van die geïkete. Predikers se insig dat ou waarhede op nuwe maniere oorgedra moet word deur nuut te kan sien en kyk, sluit aan by die definisies van kreatiwiteit.

Stelling:

- Kreatiewe prediking is 'n proses waarin die prediker deur harde werk en die gebruik van hulpmiddels ou waarhede op nuwe maniere sigbaar maak.

5.1.2. Kreatiewe prediking is 'n belewenis.

Kreatiewe prediking is vir sommige predikers iets wat ander doen. Hulle beleef ander se werk en beskryf dit as kreatief. In die sin sou kreatiewe prediking verduidelik kon word as enige prediking wat deur ander ervaar en beleef word as kreatiewe prediking. Die wat dit beleef se entoesiasme word daardeur gestimuleer.

Hierdie subjektiewe beskrywing van kreatiewe prediking as iets wat ander doen, en wat beleef moet word, bemoeilik die identifisering van wat presies kreatiewe prediking is. Die definiëring daarvan word uitgelewer aan individuele voorkeur. Volgens die teorie van kreatiwiteit berus die beoordeling van wat kreatief is in die gemeenskap. Die siening van die predikers dat hulle iets as kreatief beleef en dit gevolglik as kreatief beskryf strook met die maatstawwe vir beoordeling van kreatiwiteit.

Die subjektiwiteit van die beoordeling van wat kreatief is of nie, sal waarskynlik vir baie mense 'n ongemak meebring. Predikers se aanvaarding van ervaring as maatstaf vir die beoordeling van kreatiewe prediking is egter in lyn met die huidige tydsges. Ervaring het in die tye 'n aanvaarbare maatstaf geword waaraan iets gemeet kan word (vgl Pieterse 2002:80; Stiller 2005:6; Thiselton 2009:327). Die subjektiewe belewenis as maatstaf is opsigself nie voldoende om die aard van kreatiewe prediking bloot te lê nie, aangesien wat vir een waarnemer kreatief en mooi is, vir 'n ander onkreatief en lelik kan wees.

Stellings.

- Kreatiewe prediking is iets wat beleef kan word beide deur die ontvangers en beoefenaars daarvan.
- Kreatiewe prediking stimuleer die entoesiasme van prediker en hoorder.

5.1.3. Kreatiewe prediking word geken aan...

Kreatiewe prediking word beskryf as prediking wat 'n vars nuwe benadering vertoon. Predikers bestempel dit as *nuut kyk*, 'n *nuwe dimensie*. Kreatiewe prediking getuig van harde werk en gebruik hulpmiddels in die oordra van die boodskap. Dit openbaar 'n kwaliteit van oorspronklikheid.

Stelling:

- Kreatiewe prediking vertoon eienskappe soos: nuutheid, oorspronklikheid, harde werk en die gebruik van hulpmiddels.

5.1.4. Kreatiewe prediking as die uitkoms van doelbewuste kreatiwiteit.

Predikers beklemtoon dat kreatiewe prediking doelbewus nagestreef moet word. Predikers moet daaraan werk en spesifiek daarvoor gaan soek. Sommige predikers beskryf dit as die einde van die preekproses, wanneer stof wat doelbewus versamel is bygewerk en toegepas word.

Die doelbewuste kreatiewe benadering tot prediking is voorgehou as teenvoeter vir die stagnering deur die prediker. Doelbewuste afwisseling van die gewone deur ruimte vir funksionele verskeidenheid, is deel van die essensie van kreatiewe prediking. 'n Waarskuwing is gerig dat doelbewuste kreatiwiteit die potensiele gevaar inhou, dat deur net te fokus op die poging tot kreatiwiteit, die essensie van die preekgebeure verlore kan gaan.

Stellings.

- Kreatiewe prediking is 'n doelbewuste toepassing van kreatiwiteit in die preek proses.
- Kreatiewe prediking streef na doelbewuste ontdekking van nuwe, alternatiewe sieninge en insigte, wat as funksionele verskeidenheid, stagnering teëwerk.

5.1.5. Kreatiewe prediking begin by die teks.

Die kreatiewe momente is reeds in die teks opgesluit. Die teks stimuleer die prediker se kreatiwiteit om te ontdek wat reeds binne die teks aanwesig is. Aangesien elke teks uniek is en reeds kreatief gelaai, kan kreatiewe prediking niks anders as egte Skrifprediking wees nie.

Die kreatiewe momente wat in die teks is, dra ook by tot die kreatiewe momente van die res van die erediens. Die kreatiewe preek word gedra en gevorm deur die teks terwyl die res van die erediens gedra en gevorm word deur die inhoud van die preek. Kreatiewe prediking is Skrifgefundeer, nuut, anders en word uit die omgang met die teks gebore.

Stelling.

- Die teks is die bron van kreatiwiteit en maak van kreatiewe prediking egte Skrifgefundeerde prediking.
- Kreatiewe prediking word gedra en gevorm deur die teks wat ook as basis vir die res van die erediens dien.

5.1.6. Kreatiewe prediking sien die raakvlakke tussen konteks lewe en teks.

Kreatiewe prediking se fokus is wyer as net die gebeure van die prediking, dit moet ook 'n kreatiewe bediening in die gemeente tot gevolg hê. Die fokus op die missionêre gestalte van die gemeente bring prediking, teks, konteks en lewe met mekaar in gesprek. Kreatiewe prediking moet die brug tussen teks, kerk en gemeenskap konstrueer. Die ontvangers gaan kreatief met die boodskap om wanneer dit ontvang en geïmplementeer word binne die konteks van die gestuurde gemeente. Die doel van kreatiewe prediking is om die teks, konteks en lewe te verbind sodat die boodskap nuut en oorspronklik kan tuiskom.

Stellings.

- Kreatiewe prediking dien die gestuurde roeping van die gemeente deur teks, konteks en lewe met mekaar in gesprek te bring, met die oog op die realisering van die evangelie boodskap op 'n nuwe en verrassende wyse.
- Kreatiewe prediking stimuleer die hoorder om die boodskap van die preek op nuwe kreatiewe maniere in eie lewe en bediening van die gemeente te realiseer.

5.1.7. Kreatiewe prediking is meer as 'truuks' en 'foefies'.

Kreatiewe prediking bestaan nie uit allerhande slimmighede of streke nie. Wie deur toertjies die gemeente wil vermaak is besig met misleiding en tree bloot volgens die reëls van die heersende verbruikerskultuur op. Wedywering tussen gemeentes en leraars om die behoud van lidmate kan aanleiding gee tot slimmighede en streke. Daarom behoort elke prediker te waak teen die versoeking om goeie prediking te

verruil vir tegnologies belaaide prediking, waarin die doel die vermaak van die gemeente of wedywering met die bure is.

Kreatiewe prediking gaan nie om die skouspelagtige of fantastiese visuele uitbeeldings nie, maar om 'n benadering waar daar nuut oor die prediking gedink en gedroom word. Hierdie vorm van prediking staan eerstens in diens van die doelstellings van die prediking as verkondiging van God se boodskap. Die eis van egtheid is deur verskeie deelnemers benadruk en behoort een van die belangrikste eienskappe van kreatiewe prediking te wees.

Stellings.

- Slimmighede, streke en toertjies is deel van 'n spel wat volgens die reëls van die verbruikerskultuur gespeel word, en hoort nie gereken te word as deel van kreatiewe prediking nie.
- Kreatiewe prediking gaan nie om die skouspelagtige of fantastiese visuele uitbeeldings nie, maar om 'n benadering waar daar nuut oor die prediking gedink en gedroom word, met die oog op die realisering van die doelwitte daarvan.

5.1.8. Kreatiewe prediking is die heraanwending van die bestaande.

Die bestaande moet op nuwe maniere ter sprake gebring word. In kreatiewe prediking is die essensie dat iets wat reeds gesê of gedoen is weer in beweging gebring moet word, en wel op 'n nuwe manier. Die bestaande moet so geaktiveer word dat dit op nuwe maniere, 'n verskil wat 'n verskil maak sal teweeg bring. Om dit te doen vra inspanning, tyd en passie.

In die heraanwending van dit wat reeds bestaan kom die begrip innovasie na vore. Ou goed kan in nuwe kontekste nuut ter sprake gebring word om nuut daarin te funksioneer (vgl Lemons 2005:27 e v). In die prediking is dit veral 'n noodsaaklikheid gegewe die herhalende geaardheid van die basiese sentrale boodskap van die evangelie (vgl Lischer 2005:127). Dit gaan oor die heraanwending van die bestaande in nuwe kontekste van betekenis, sodat die boodskap nuut gehoor kan word.

Stelling:

- Kreatiewe prediking is in staat om dit wat reeds gesê is, nuut ter sprake te bring, op 'n wyse wat 'n verskil sal maak aan die hede.

5.1.9. Kreatiewe prediking is meer as gewone prediking.

Kreatiewe prediking is om van die gewone preek 'n buitengewone preek te maak. 'n Preek wat nuwe opwinding wek en uit die groef van die gewone breek. Kreatiewe prediking geskied telkens op 'n ander manier sonder om die essensie van die preekgebeure as verkondiging van die evangelie uit die oog te verloor.

Stelling.

- Kreatiewe prediking wek nuwe opwinding vir die boodskap en breek uit die groewe van die alledaagse terwyl die sentrale plek van die evangelie gehandhaaf word.

5.1.10. Kreatiewe prediking behels die neem van risiko's.

Die waagmoed en risiko wat kreatiewe prediking van die prediker eis, mag die enkele faktor wees wat predikers verhinder om kreatief te wil wees. Die moed om grense oor te steek in terme van die doen van nuwe dinge, verskuiwing van grense, aanwending van tegniek en tegnologie, is saam met die moed om mense betrokke te kry in die erediens, inderdaad 'n uitdagende opsie. In die hantering van faktore wat predikers se kreatiwiteit aan bande lê, is gewys op die negatiewe invloed wat mense en die weerstand teen verandering, op die prediker uitoefen. In die bespreking van kreatiwiteit was moed juis een van die eienskappe wat met kreatiewe persone geassosieer is.

Stelling.

- Kreatiewe prediking verlang van predikers om soos dapper helde in 'n oorlog onverskrokke op te tree, met die einddoel en fokus van die proses in gedagte, naamlik die onthulling van die nuwe horisonne wat die teks aan die hoorder wil wys.

- Kreatiewe prediking daag die prediker uit om grense oor te steek om deur middel van beskikbare tegniek en tegnologie, die verkondiging van die evangelie te dien en bevorder.

5.2. Samevatting.

Kreatiewe prediking kan opgesom word as proses waarin die prediker deur harde werk en die gebruik van hulpmiddels nuwe horisonne deur die prediking open. Die ou boodskap word in die proses op nuwe maniere sigbaar, hoorbaar en ervaarbaar gemaak. Die proses vereis harde werk, oorspronklikheid, innovering en moed, sowel as die doelbewuste toepassing van kreatiewe tegnieke met die oog op die ontdekking van die nuwe en die innovering van die oue. Kreatiewe prediking is egte Skrifprediking wat die teks as oorsprong en rigtinggewer benut. Dit verbind die teks met die lewenskonteks van die gemeente en klee die boodskap op 'n nuwe wyse wat die evangelie nuut in die gemeenskap laat grondvat. Kreatiewe prediking is nie 'n vorm van wedywering met die bure of die toepassing van die nuutste toertjies of tegnologie nie, maar eerlike en egte omgang met die doelwitte van die prediking, om die evangelie as bron van hoop en betekenis aan mense te kommunikeer. Kreatiewe prediking is nie sonder risiko nie, en vereis moed van die prediker, om nuwe wêrelde te ontdek en nuwe horisonne van hoop en troos te ontsluit.